

Onderzoek naar de veiligheidsrisico's van levende dieren op het toneel

Er staat een paard in de gang

Auteur: Frédéric de Lijser

Datum: 24-05-2023

Versienummer: 1.0

Verklaring openbaarheid: Niets uit deze scriptie mag zonder toestemming van de auteur worden gebruikt door derden.

Titelblad

Er staat een paard in de gang

Auteur:

Frédéric de Lijser

Opleiding:

**MVK
Amsterdam 2021-4572**

Mail:

f.dlijser@operaballet.nl

Telefoon:

0616432081

Naam

organisatie:

Nationale Opera & Ballet

Plaats vestiging:

Amsterdam

Mentor:

Ruud Pippel

Versiedatum:

24-05-2023

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie *Er staat een paard in de gang*. Een onderzoek naar de veiligheidsrisico's van levende dieren op het toneel. De scriptie is geschreven als onderdeel van mijn post-MBO studie Middelbare Veiligheidskunde (MVK) bij Kader Academy.

Ik ben werkzaam als Arbo-preventiemedewerker bij Nationale Opera & Ballet (NO&B) in Amsterdam. Voor mijn scriptie zocht ik een veiligheidskundig onderwerp dat specifiek is voor de podiumkunsten. Als kind was ik al gefascineerd door de bijzondere relatie die kan ontstaan tussen mensen en dieren en de soms bijna onvoorstelbare leermogelijkheden van beiden. Op het podium van NO&B zijn geregeld dieren te bewonderen geweest en ik heb me vaker afgevraagd wat daar allemaal bij komt kijken. Een mooi theateronderwerp dus om met een veiligheidskundig perspectief te onderzoeken.

Het scriptieproces heb ik soms ervaren als een neverending story. Stapje voor stapje ben ik aan het einde ervan gekomen met het schrijven van dit voorwoord. Ik heb er veel van geleerd en vooral gemerkt dat de meeste vooruitgang geboekt wordt als je diep in het proces zit. Gaandeweg nam het plezier in het onderzoek en het schrijven van de scriptie toe en ik ben trots op het eindresultaat.

Ik hoop dat de bevindingen uit dit onderzoek van toegevoegde waarde zijn bij de besluitvorming over het veilig inzetten van dieren in toekomstige producties bij NO&B. Wellicht kunnen de conclusies en aanbevelingen uit deze scriptie bovendien bijdragen aan een geactualiseerd hoofdstuk *Dieren in een voorstelling* in de Arbocatalogus Podiumkunsten.

Ik wil mijn scriptiebegeleider, Ruud Pippel, bedanken voor alle aanwijzingen en de ondersteuning bij het schrijven van de scriptie en het op gang helpen brengen van het juiste gedachtenproces.

Mijn dank gaat verder uit naar Bob Brandsen, Directeur Techniek & Productie bij NO&B en de probleemeigenaar van het onderwerp. Daarnaast dank aan de medewerkers van NO&B die mij gesteund en geholpen hebben. Joost Schoenmakers, Harry Teeuwen en vooral Sabine van der Helm zijn van groot belang geweest voor het praktijkonderzoek en ik wil hen bedanken voor de interessante en leerzame interviews!

Mario de Lijser bedank ik voor zijn hulp bij het aanbrengen van structuur in de scriptie en Catalina Lindenburg voor de taalkundige puntjes op de i.

Speciale dankbetuiging aan mijn vriendin Hanna Tynkkynen voor haar begrip en geduld en het pushen wanneer het nodig was. Kiitos!

Samenvatting

Aanleiding

In de loop der jaren zijn er regelmatig dieren ingezet op het toneel bij Nationale Opera en Ballet (NO&B). Daarbij worden uiteraard maatregelen genomen om de veiligheidsrisico's te beheersen. De aanleiding voor dit onderzoek was de weigering van een orkest om vanuit de orkestbak te musiceren terwijl er een paard op het podium loopt. Ondanks de veiligheidsmaatregelen vond men de risico's voor de orkestleden in de orkestbak te groot. De productie is daarom zonder paard doorgegaan. Het heeft de vraag opgeroepen of de tot nog toe gebruikelijke beheersmaatregelen voldoende.

Probleemstelling en deelvragen

Wat zijn de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en welke maatregelen kunnen genomen worden om de risico's te beheersen?

- *Wat zegt de wet- en regelgeving?*
- *Wat is de huidige situatie of werkwijze?*
- *Wat zijn daarbij de risico's?*
- *Welke verbetermaatregelen kunnen worden genomen?*

Onderzoeksopzet

Er is eerst onderzoek gedaan naar wet- en regelgeving waar rekening mee moet worden gehouden bij het inzetten van dieren op het toneel. Relevante artikelen uit de Arbowet, het Arbobesluit, de Wet dieren en het Besluit houders van dieren zijn uitgelicht en doorgenomen in relatie tot dieren op het toneel, net als hoofdstukken uit de Arbocatalogus Podiumkunsten en de Arbocatalogus Groene en agrarische sectoren. Verder zijn ook vakbladen en internetsites in het literatuuronderzoek als bron gebruikt.

Er is documentonderzoek gedaan binnen NO&B om de huidige werkwijze in kaart te brengen. Daarna is praktijkonderzoek uitgevoerd door interviews met een aantal ervaren medewerkers te houden. De huidige

werkwijze is met hen besproken en er is gevraagd naar de risico's die daarbij zijn geconstateerd. De maatregelen die in de Arbocatalogus Podiumkunsten staan beschreven, zijn doorgenomen en geëvalueerd. De vraag is of ze bij NO&B toegepast worden en of het zinvolle en werkbare maatregelen zijn? Als laatste is gevraagd naar verbetermogelijkheden die vanuit de praktijk waargenomen worden.

De mogelijke maatregelen zijn volgens de arbeidshygiënische strategie weergegeven en er zijn risicobeoordelingen uitgevoerd met behulp van de Kinney en Wiruth-methode. Bovendien zijn de risico's beoordeeld nadat aanvullende reducerende maatregelen worden doorgevoerd.

Conclusies en aanbevelingen

Het onderzoek wordt afgesloten met de conclusies over de probleemstelling en de onderzochte deelvragen, waarna een aantal aanbevelingen wordt gedaan over de verbetermogelijkheden die kunnen worden genomen.

Er zijn bij het inzetten van dieren op het toneel altijd veiligheidsrisico's zoals letsel door een schop, een beet, omvergeduwd worden, bekneld raken of vertrappeld worden. Ook is er een indirect risico op paniek bij een calamiteit. De kans op ernstig letsel is groter bij hoefdieren zoals paarden.

De risico's kunnen grotendeels beheerst worden door een combinatie van meerdere reducerende beheersmaatregelen. De belangrijkste zijn:

Het inzetten van een ervaren professionele begeleider, dieren selecteren op geschiktheid, afscherming van het gevaar waar mogelijk, een duidelijke verdeling van de bevoegdheden in relatie tot de dieren en voldoende instructie, repetitie en training.

Aanbeveling: Zorg voor een duidelijke verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in relatie tot de dieren en leg dat vast in een dierenprotocol met standaard maatregelen en verwijs daarnaar in de Productie RI&E (PRIE).

Inhoud

Voorwoord	4
Samenvatting.....	5
1. Inleidend hoofdstuk	8
1.1 Aanleiding van het onderzoek.....	8
1.2 Probleemstelling en deelvragen.....	8
1.3 Doelstelling.....	9
1.4 Afbakening.....	9
2. Onderzoek	10
2.1 Leeswijzer	10
2.2 Literatuur (en wetgeving).....	10
2.2.1 Arbowetgeving	10
2.2.2 Arbocatalogus.....	12
2.2.3 Wet dieren.....	13
2.2.4 Overige informatiebronnen.....	14
2.3 Uitvoering onderzoek.....	14
2.3.1 Documentatieonderzoek.....	14
2.3.2 Praktijkonderzoek.....	15
2.3.3 Deelconclusie.....	19
3. Risicobeoordeling	21
4. Alternatieven en afwegingen	22
5. Arbeidshygiënische strategie	23
5.1 Aanpak bij de bron	23
5.2 Collectieve maatregelen.....	24
5.3 Individuele maatregelen.....	25
5.4 Persoonlijke beschermingsmiddelen	25
6. Conclusies.....	26
7. Aanbevelingen	28
Literatuurlijst	30
Bijlagen	32
Bijlage I Arbowet en -besluit	32
Bijlage II Arbocatalogus Podiumkunsten 2013.....	36
Bijlage III Arbocatalogus agrarische en groene sectoren	37

Bijlage IV Wet dieren en Besluit houders van dieren.....	38
Bijlage V PRIE Legende	41
Bijlage VI Risicobeoordelingen	46
Bijlage VII Scriptievoorstel.....	63

1. Inleidend hoofdstuk

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Nationale Opera & Ballet (NO&B) is de grootste culturele organisatie van Nederland. Er werken meer dan 500 mensen met een vast dienstverband en nog eens zoveel mensen met tijdelijke overeenkomsten en zzp'ers. NO&B programmeert, produceert en presenteert opera en ballet op wereldniveau. Er zijn veel verschillende risicogebieden in de organisatie. Voor deze eindschrijving van de opleiding MVK bij Kader is een onderwerp gekozen dat specifiek is voor het theater. Daar is vaak een interessant spanningsveld tussen het verwezenlijken van artistieke wensen en het waarborgen van de veiligheid van artiesten, medewerkers en publiek. Als je de arbeidshygiënische strategie toepast en het veiligheidskundige probleem aanpakt bij de bron, botst dat geregeld met de artistieke wensen. Vuur op het toneel als special effect ziet er bijvoorbeeld prachtig uit, maar brengt ook het risico van letsel door verbranding met zich mee. De oorzaak van het veiligheidsprobleem komt voort uit het artistieke ontwerp. Bij NO&B zijn vele theaterspecialisten werkzaam bij het bedrijfsonderdeel Techniek & Productie die helpen de artistieke dromen waar te maken. Zij geven zwaarwegende adviezen over de (on)mogelijkheden van de artistieke wensen. Veiligheid is daarbij een belangrijk criterium. Zo wordt er voor elke productie een Productie RI&E (PRIE) gemaakt, waarin de specifieke risico's van de productie worden geïnventariseerd en beheersmaatregelen beschreven.

Het onderzoek richt zich op de risico's van het inzetten van levende dieren bij opera- en balletproducties en welke maatregelen genomen kunnen worden om de risico's te beheersen. Er zijn in de loop der jaren verschillende soorten dieren als 'acteurs' op het toneel te bewonderen geweest. Denk aan kleine zoogdieren zoals honden en katten, maar ook hoefdieren zoals een ezel, een koe of een paard.

De aanleiding om dit onderzoek te doen is de weigering van een orkest om vanuit de orkestbak te musiceren terwijl er een paard op het podium loopt. Ondanks de opgestelde PRIE vond het orkest het paard op het toneel een te groot risico voor de orkestleden. De productie is uiteindelijk zonder levend paard uitgevoerd. Het heeft de vraag opgeroepen of de tot dan gebruikelijke beheersmaatregelen voldoende.

Zeker bij het inzetten van grotere dieren liggen de veiligheidsrisico's voor de hand. Een paard dat op het toneel schrikt en oncontroleerbaar reageert, zou artiesten, technici, orkestleden en publiek kunnen verwonden. Géén levende dieren gebruiken zou het gevaar bij de bron wegnemen, maar het artistieke aspect weegt altijd zwaar mee. Het is tenslotte de corebusiness van NO&B om artistiek hoogstaande voorstellingen ten tonele te brengen. Er heerst bij NO&B een 'can do' mentaliteit. De vraag is welke beheersmaatregelen dan toegepast kunnen worden om de risico's te beheersen.

1.2 Probleemstelling en deelvragen

Probleemstelling

Wat zijn de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en welke maatregelen kunnen genomen worden om de risico's te beheersen?

Deelvragen

- *Wat zegt de wet- en regelgeving?*
- *Wat is de huidige situatie of werkwijze?*
- *Wat zijn daarbij de risico's?*
- *Welke verbetermaatregelen kunnen worden genomen?*

1.3 Doelstelling

Het in kaart brengen van de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en deze risico's beheersen door het nemen van verbetermaatregelen.

1.4 Afbakening

- Het onderzoek heeft alleen betrekking op het inzetten van door de wet gespecificeerde gedomesticeerde zoogdieren op eigen locatie door NO&B. Met name grote hoefdieren als paarden, ezels, koeien.
- NO&B is gevestigd op het Waterlooplein 22 te Amsterdam.
- Het onderzoek richt zich op de veiligheidsrisico's voor artiesten, orkestleden, productie gebonden medewerkers en publiek.
- De gezondheidsrisico's van overdraagbare ziektes (zoals Q-koorts) door het inzetten van levende dieren worden in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.
- Dierenwelzijn wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

2. Onderzoek

2.1 Leeswijzer

In 2.2.1 worden eerst de voor het onderzoek relevante artikelen uit de Arbeidsomstandighedenwet behandeld. Vervolgens wordt in 2.2.2 gekeken naar het hoofdstuk *dieren in een voorstelling* uit de Arbocatalogus Podiumkunsten. Ook worden een aantal hoofdstukken uitgelicht uit de Arbocatalogus Agrarische en groene sectoren. De Wet dieren wordt in 2.2.3 besproken en in 2.2.4 worden overige informatiebronnen genoemd. In 2.3 komt de uitvoering van het praktijkonderzoek aan bod. Achtereenvolgens zullen de resultaten uit het documentatieonderzoek in 2.3.1 en de interviews met medewerkers van NO&B in 2.3.2 weergegeven worden. De verkregen informatie wordt gebruikt om een risicobeoordeling te maken die te vinden is in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 worden alternatieven en afwegingen doorgenomen. De mogelijke maatregelen om de risico's van het inzetten van levende dieren in een voorstelling te beheersen zullen in hoofdstuk 5 volgens de arbeidshygiënische strategie worden weergegeven. In hoofdstuk 6 worden conclusies verbonden aan de bevindingen in het onderzoek. Tot slot worden in hoofdstuk 7 aanbevelingen gedaan om de geconstateerde risico's bij het inzetten van dieren op het toneel te beheersen.

2.2 Literatuur (en wetgeving)

2.2.1 Arbowetgeving

In de onderstaande alinea's worden de relevante artikelen uit de Arbowet en het Arbobesluit doorgenomen en wat die betekenen voor NO&B bij het inzetten van dieren in een voorstelling. Soms wordt al kort ingegaan op de huidige situatie of werkwijze in relatie tot het betreffende artikel. In **Bijlage I** is de tekst van de betreffende wetsartikelen weergegeven.

Arbowet Artikel 3 (Arbobeleid)

In **Artikel 3, lid 1** van de Arbowet staat in het doelvoorschrift beschreven dat de werkgever moet zorgen voor de veiligheid en gezondheid van de werknemers. Er moet daarbij rekening worden gehouden met alle aspecten die aan de arbeid verbonden zijn. Om dat te realiseren dient een beleid gevoerd te worden dat zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden waarborgt. Daarbij is de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening leidend. De onderdelen a, b en e van lid 1 zijn in mijn onderzoek relevant.

In **lid 1, onderdeel a** staat dat de werkgever het werk zo moet organiseren dat er geen nadelige gevolgen uit voortkomen voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemer. Daarbij moet de werkgever het redelijkerwijs principe hanteren. Dat wil zeggen dat de hoeveelheid tijd en geld die een maatregel kost, om een risico te voorkomen of te beperken, in overeenstemming is met de opbrengst. Het moet praktisch uitvoerbaar zijn.

Bij het inzetten van levende dieren moet NO&B dus alle redelijkerwijs mogelijke maatregelen nemen om nadelige gevolgen voor de veiligheid en gezondheid van de werknemers te voorkomen.

Lid 1 onderdeel b beslaat de arbeidshygiënische strategie en daar wordt in hoofdstuk 5 nader op ingegaan.

Lid 1 onderdeel e zegt dat effectieve maatregelen moeten worden genomen op het gebied van EHBO, brandbestrijding en evacuatie van werknemers en andere aanwezige personen.

NO&B moet bij het inzetten van dieren extra aandacht besteden aan specifieke risico's en daar in de bhv-organisatie rekening mee houden en adequate maatregelen treffen.

Lid 3 is van belang omdat hierin staat dat de werknemer moet zorgen voor een goede verdeling van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen de

werknemers. Daarbij moet rekening gehouden worden met de bekwaamheden van de werknemers.

Lid 3 is interessant bij het bepalen wie welke beslissingen neemt als het gaat over het inzetten van de dieren. De vraag is wie de verantwoordelijkheid krijgt voor het op het laatste moment niet inzetten (of van het podium laten verwijderen) van een dier als het onrustig is of lijkt: Ligt dat bij de voorstellingsleider of de professionele dierenbegeleider?

Arbowet Artikel 5 (Inventarisatie en evaluatie van risico's)

In **Artikel 5 lid 1** van de Arbowet staat dat de werkgever de arbeidsrisico's inventariseert en evalueert en deze schriftelijk vastlegt.

In **Artikel 5 lid 3** wordt beschreven dat een plan van aanpak deel uitmaakt van deze risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). Er moet worden aangegeven welke maatregelen zullen worden genomen in verband met de risico's.

NO&B inventariseert per productie de risico's met behulp van een checklist in de Productie-RI&E (PRIE). Het inzetten van dieren is een vast aandachtspunt en staat in de checklist. Als uit checklist van de PRIE blijkt dat er dieren worden ingezet en er een risico is, wordt een maatregel benoemd.

Artikel 5 lid 6 stelt dat elke werknemer kennis moet kunnen nemen van de RI&E.

Voor de PRIE is dat bij NO&B zo geregeld dat er een PRIE-bak is bij de tafel van de voorstellingsleiding op het toneel. Daar ligt de PRIE van de productie en deze is voor alle medewerkers in te zien. Ook is de PRIE digitaal voor iedereen te vinden op de gemeenschappelijke J-schijf van de organisatie.

Arbowet Artikel 8 (voorlichting en onderricht)

In **Artikel 8 lid 1** staat dat de werkgever de werknemers effectief moet inlichten over de

werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd en de bijbehorende risico's. Net als over de maatregelen om de risico's te voorkomen of te beperken.

In de Arbocatalogus Podiumkunsten staat in het hoofdstuk *Dieren in een voorstelling* als maatregel: *De trainer (professionele dierenbegeleider) zorgt ervoor dat alle leden van cast en crew op de hoogte worden gesteld van de te nemen veiligheidsmaatregelen.*

Voorlichting over de werkzaamheden met dieren, de bijbehorende risico's en de maatregelen om die risico's te voorkomen of te beperken moet volgens de Arbowet dus effectief gegeven worden aan de medewerkers. De Arbocatalogus zegt dat de trainer daar een belangrijke rol in heeft.

Artikel 8 lid 2 beschrijft dat werknemers effectief onderricht moeten worden over de arbeidsomstandigheden met betrekking tot de te verrichten taken.

Voor bepaalde taken is voorlichting krijgen alleen niet voldoende en zijn aanvullende kennis en vaardigheden nodig. Denk aan extra training voor bhv'ers specifiek gericht op de risico's bij het inzetten van dieren en hoe om te gaan met eventuele calamiteiten.

Artikel 8 lid 3 stelt dat medewerkers voorgelicht moeten worden over het doel, de werking en het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) als deze gebruikt moeten worden.

Medewerkers achter de schermen dragen standaard i.i.g. veiligheidsschoenen. Op het toneel zijn PBM uit artistiek oogpunt vaak geen optie. Als er specifiek PBM gedragen moeten worden in relatie tot dieren, dienen medewerkers en artiesten daarover voorgelicht te worden.

Artikel 8 lid 4 gaat over de verplichting om toezicht te houden op de naleving van de in lid 1 genoemde instructies en voorschriften om risico's te voorkomen of te beperken en ook op het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

Dat toezicht is in algemene zin in de lijn belegd. Dat betekent dat op het toneel de 1^e en 2^e toneelmeesters en 1^e en 2^e belichters daar verantwoordelijk voor zijn. De voorstellingsleiders hebben de verantwoordelijkheid voor het goed verlopen van de voorstelling, maar zij houden meer overzicht dan toezicht. In relatie tot dieren op het toneel is het de vraag wie voor het toezicht verantwoordelijk is.

Arbowet Artikel 10 (voorkomen van gevaar voor derden)

In **Artikel 10** staat beschreven dat de werkgever doeltreffende maatregelen neemt om andere personen dan de werknemers te beschermen tegen onveilige situaties en gezondheidsrisico's veroorzaakt door de werkzaamheden.

Voor NO&B betekent dit artikel dat het publiek in de zaal en het orkest in de orkestbak beschermd moeten worden tegen mogelijke gevaren die de activiteiten met dieren op het toneel kunnen veroorzaken.

Arbowet Artikel 15 (Deskundige bijstand op het gebied van bedrijfshulpverlening)

Artikel 15 lid 1 stelt dat de werkgever één of meer werknemers moet aanwijzen als bedrijfshulpverlener om zijn verplichting zoals genoemd in artikel 3, lid 1, onderdeel e na te leven.

Lid 2 beschrijft de verplichting om in ieder geval bijstand te verlenen op het gebied van EHBO, brandbeperking en bestrijding, het beperken van de gevolgen van ongevallen en het alarmeren en evacueren van alle medewerkers en andere personen in noodsituaties.

In **Lid 3** staat dat er voldoende bhv'ers zijn, die zodanig zijn opgeleid, uitgerust en georganiseerd, dat ze de in lid twee genoemde taken naar behoren kunnen vervullen.

- Het is de vraag of er voldoende specifieke kennis bij de bhv'ers is over hoe te handelen bij calamiteiten en ongevallen met dieren. -

Arbobesluit hoofdstuk 8, afdeling 1 Persoonlijke beschermingsmiddelen

Als persoonlijke beschermingsmiddelen nodig zijn bij de werkzaamheden met dieren moet rekening gehouden worden met de eisen en voorschriften die in **hoofdstuk 8, artikel 8.1, 8.2 en 8.3** van het Arbobesluit worden genoemd.

2.2.2 Arbocatalogus

2.2.2.1 Arbocatalogus Podiumkunsten

De Arbocatalogus voor de podiumkunsten is verlopen en moet geactualiseerd worden en opnieuw ter toetsing voorgelegd aan de Nederlandse Arbeidsinspectie. De wetgeving is namelijk veranderd. Voorheen was een Arbocatalogus onbepaald geldig, nu heeft deze een geldigheidstermijn van 6 jaar. Op het moment van schrijven is de Arbocatalogus niet geldig en zal bij een inspectie door de Nederlandse Arbeidsinspectie worden gehandhaafd op basis van het Arbobesluit. Er wordt door de sector sinds april 2022 gewerkt aan een actualisatie.

Dieren in een voorstelling

In de deelcatalogus *Speciale effecten* uit 2013 is op pagina 102 een hoofdstuk *Dieren in een voorstelling* opgenomen (zie **Bijlage II**). De Arbocatalogus is in zijn geheel gedateerd en dat geldt zeker ook voor het hoofdstuk over dieren in een voorstelling. Toen de Arbocatalogus werd opgesteld, bestond er in Nederland geen wetgeving met betrekking tot de gezondheid en het welzijn van circusdieren of dieren die gebruikt worden in (theater-) voorstellingen. In 2015 is echter de Wet dieren van kracht geworden en staat dierenwelzijn veel meer centraal. Slechts een beperkt aantal zoogdieren mag nog worden gebruikt tijdens voorstellingen. Het gaat dan om gedomesticeerde zoogdieren zoals honden, katten, koeien en paarden. De richtinggevende veiligheidsmaatregelen en

aandachtspunten uit de Arbocatalogus zijn daardoor nog maar ten dele van toepassing. Veel maatregelen waren gericht op het veilig afschermen (in kooien houden en transporteren) van wilde dieren van de toeschouwers.

De Arbocatalogus Podiumkunsten is dus formeel niet meer geldig. De beschreven maatregelen en aandachtspunten zijn echter de meest concrete richtlijnen die er zijn voor het inzetten van dieren in een voorstelling. Ze zijn daarom in interviews voorgelegd aan medewerkers, artiesten en een professionele dierenbegeleider.

Samenwerkende werkgevers

In het hoofdstuk *Samenwerkende werkgevers* van de Arbocatalogus Podiumkunsten staan vanaf pagina 53 afspraken beschreven om te voldoen aan artikel 10 van de Arboret. De 'schouwburgdirecteur' is ook verantwoordelijk voor de veiligheid van de leden van het bezoekende 'gezelschap', zoals een orkest. "Echter slechts voor dat deel waar hij zelf invloed op kan uitoefenen." De twee organisaties werken samen om de veiligheid en gezondheid van de werknemers te waarborgen. Er dient dus altijd overleg te zijn over de risico's in een voorstelling. Het orkest moet tijdig kennis kunnen nemen van de inhoud van de PRIE.

https://www.arbopodium.nl/wp-content/uploads/AP_arbocatalogus/Arbocatalogus2013_PSA_Hoogte_FX_Werkgevers.pdf

2.2.2.2 Arbocatalogus Agrarische en groene sectoren

In de Arbocatalogus *Agrarische en groene sectoren* is een deelcatalogus *Sector paardenhouderij* opgenomen (zie **Bijlage III**). De specifieke risico's bij maneges en aanverwante bedrijven die zijn beschreven zijn veelal niet relevant voor dit onderzoek. Een aantal hoofdstukken echter wel:

Bedrijfshulpverlening in de paardensector

Naast algemene aandachtspunten die al in de BHV-organisatie van NO&B zijn geborgd, wordt een maatregel genoemd, die bij het

inzetten van paarden op het toneel van toepassing is: zorg voor de aanwezigheid van een bhv'er die kennis heeft van in- en uitwendige bloedingen en letsels die kunnen ontstaan na vallen van een paard.

Veiligheid in de omgang met paarden

Het hoofdstuk gaat in op de natuurlijke instincten en reflexen van een paard, waarmee in de omgang rekening gehouden dient te worden.

Er worden in een checklist richtlijnen gegeven voor veilig omgaan met paarden. NO&B zou die kunnen opnemen in een dierenprotocol waarin afspraken en beheersmaatregelen beschreven worden bij het inzetten van dieren op het toneel.

Werkschoeisel en uitglijden

Er wordt in dit hoofdstuk expliciet op gewezen dat ook rekening gehouden moet worden met uitglijden van paarden door te zorgen voor een voldoende stroef vloeroppervlak.

2.2.3 Wet dieren

In de Arbocatalogus Podiumkunsten staat nog dat er in Nederland geen wetgeving bestaat met betrekking tot de gezondheid en het welzijn van circusdieren of dieren die gebruikt worden in (theater-)voorstellingen. Dat is sinds de Wet dieren in 2015 van kracht werd veranderd. Hoewel dierenwelzijn buiten de reikwijdte van dit onderzoek valt, heeft de Wet dieren wel invloed op de mogelijkheden van NO&B om dieren in te zetten in een voorstelling.

In **Artikel 1.3 van de Wet dieren** (zie **Bijlage IV**) staat beschreven dat de intrinsieke waarde van het dier wordt erkend. Daaronder wordt de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel verstaan. In **lid 3** van het artikel staan factoren vermeld waar dieren in ieder geval van moeten worden gevrijwaard. De belangrijkste is dat dieren niet beperkt worden in hun natuurlijk gedrag. Net als in circussen zijn er daarom voor theatervoorstellingen banden gelegd aan de soorten dieren die ingezet mogen worden.

Het **Besluit houders van dieren, Artikel 4.14** verbiedt deelname aan een circus of een ander optreden voor alle zoogdieren, behalve de dieren die in bijlage IV van de wet zijn opgenomen. De uitzondering geldt voor gedomesticeerde zoogdieren. Een hond en een paard mogen bijvoorbeeld wel. Een wolf en een zebra niet. En ook een beer en een chimpansee die in het verleden op het podium hebben gestaan, zouden nu niet meer mee mogen doen.

Verder zijn **Artikel 3.11, lid 1 en 2** en **Artikel 6.6, lid 2** nog van belang voor NO&B. In deze artikelen staat dat er een 'beheerder' werkzaam moet zijn die in het bezit is van een erkend bewijs van vakbekwaamheid voor de betreffende diergroep. Bij een inspectie moet dat bewijs ter beschikking kunnen worden gesteld aan de aangewezen ambtenaar. Het bewijs van vakbekwaamheid op basis van het Honden- en kattenbesluit 1999, geldt nog steeds als erkend bewijs van vakbekwaamheid, ook al is dat besluit inmiddels ingetrokken.

2.2.4 Overige informatiebronnen

De overige informatiebronnen die in het onderzoek zijn gebruikt zijn opgenomen in de literatuurlijst. Met name de *Brochure veilig omgaan met paarden* (2009) en *Veiligheid in de paardensector* (2009) geven duidelijke informatie over het natuurlijke gedrag van paarden, hun waarneming, lichaamstaal en communicatie. De brochures beschrijven verder specifieke handelingen met paarden die risicovol zijn, zoals in- en uitladen van een paard uit de trailer, gaan in op persoonlijke beschermingsmiddelen en hebben in het onderzoek bijgedragen aan een beter algemeen begrip en kennis over paarden.

2.3 Uitvoering onderzoek

2.3.1 Documentatieonderzoek

Voor het onderzoek is toegang verschaft tot het digitale archief van de afdeling Voorstellings- en productieleiding van NO&B.

Alle mappen met producties van de laatste twintig jaar waaraan dieren meededen zijn doorgenomen.

Productie RI&E

In eerste instantie is gezocht naar de Productie RI&E's (PRIE's). In de PRIE worden de specifieke risico's voor de productie geïnventariseerd die niet in de algemene RI&E's zijn opgenomen en worden beheersmaatregelen beschreven. In het archief was niet van elke productie een PRIE terug te vinden. Alle PRIE's die nog wel beschikbaar zijn, geven dezelfde beheersmaatregel voor het risico van het inzetten van levende dieren op het toneel: professionele begeleiding (zie **Bijlage V**). In de checklist van de PRIE wordt dus een risico geconstateerd en een maatregel benoemd. Het inzetten van professionele begeleiding is een belangrijke maatregel, maar zeker niet de enige denkbare maatregel om de risico's te voorkomen of te beperken. Er wordt bovendien niet beschreven wat onder professionele begeleiding wordt verstaan. In artikel 5 van de Arbowet staat dat in de RI&E schriftelijk vastlegt wordt, welke risico's de arbeid voor de werknemers meebrengt en dat de RI&E tevens een beschrijving van de gevaren bevat. Dat is in de aangetroffen PRIE's niet gedaan.

Protocollen

Vaak zijn er nog bijlages bij een PRIE waarin dieper wordt ingegaan op de beheersmaatregelen. Denk bijvoorbeeld aan een vliegwerkprotocol, laserprotocol, wapenprotocol, maatregelen om elektrocutie tegen te gaan et cetera. Met zo'n uitgeschreven bijlage over het beheersen van de risico's bij het inzetten van levende dieren op het toneel zou NO&B aan artikel 5 van de Arbowet voldoen. Dat is nu niet het geval. Een plan van aanpak om de geconstateerde risico's te beheersen is -op het inzetten van de professionele begeleiding na- niet toegevoegd aan de PRIE. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er naast het inzetten van professionele begeleiding geen maatregelen zijn getroffen. Het is echter niet aantoonbaar vastgelegd conform de wet.

Dierenprotocol

Er zijn bijvoorbeeld nog wel video's beschikbaar van een test waarin een paard een ramp op- en afgaat in het truckdock. Een dierenprotocol bestaat echter niet. Het risico van deze werkwijze is dat belangrijke beheersmaatregelen over het hoofd zouden kunnen worden gezien. Door een dierenprotocol op te stellen kan geborgd worden dat NO&B een helder overzicht heeft van de risico's en consequent de nodige maatregelen neemt, onafhankelijk van wie de professionele begeleiding verzorgt. In de PRIE kan vervolgens verwezen worden naar het dierenprotocol waarin alle standaard maatregelen beschreven staan. Aanvullende maatregelen voor specifieke risico's per productie kunnen extra worden toegevoegd.

Instructies

Er zijn in het documentenonderzoek geen op schrift gestelde instructies aangetroffen over hoe medewerkers en artiesten zich dienen te gedragen ten opzichte van dieren op het toneel. Ook zijn de specifieke risico's en maatregelen niet beschreven en is onduidelijk hoe medewerkers en bhv'ers moeten handelen in geval van een calamiteit. NO&B kan daarom onvoldoende aantonen dat effectief voorlichting en onderricht is verzorgd in overeenstemming met artikel 8 van de Arbowet.

Productie-evaluaties

In verslagen van productie-evaluaties is geen vermelding gevonden van specifieke gevaarlijke situaties met dieren. Wel is door betrokken medewerkers aangegeven dat ze vinden dat er in de toekomst geen dieren meer op het toneel zouden moeten komen. Dierenwelzijn wordt als reden genoemd, maar ook de onvoorspelbaarheid van dieren. "Het is daarom altijd toch een risico."

Ongevallenregistratie

In de ongevallenregistraties van de laatste twintig jaar zijn geen meldingen van (bijna-) ongevallen waar dieren bij betrokken waren aangetroffen.

Bedrijfshulpverlening

NO&B heeft de algehele bedrijfshulpverlening goed geregeld. Er is een bedrijfsnoodplan en een grote en getrainde bhv-organisatie die in algemene zin ervaring heeft met alle in lid 2 van artikel 15 van de Arbowet genoemde verplichtingen en in het bijzonder de evacuatie van 1600 gasten in de zaal. Hoe specifiek omgegaan moet worden met calamiteiten in relatie tot dieren op het toneel is niet gedocumenteerd. Ook wordt uit het documentenonderzoek niet duidelijk hoe het beperken van de gevolgen van ongevallen waar een dier bij is betrokken (conform de Arbowet, artikel 15, lid 2b) is georganiseerd.

2.3.2 Praktijkonderzoek

Interviews

Voor het praktijkonderzoek zijn interviews gehouden met een voorstellingsleider, een koorlid en een professionele dierenbegeleider. Er is gevraagd naar de werkwijze bij het inzetten van dieren op het toneel in de afgelopen 20 jaar bij NO&B en hoe men die ervaren heeft. De relevante maatregelen uit de Arbocatalogus zijn doorgenomen en er is besproken of die toegepast worden en of ze zinvol en werkbaar zijn. Verder is ingegaan op mogelijke risico's die men heeft geconstateerd en welke aanvullende veiligheidsmaatregelen nog mogelijk zijn.

Professionele begeleiding

Uit de interviews komt duidelijk naar voren dat de belangrijkste maatregel uit de Arbocatalogus Podiumkunsten en in de PRIE's van NO&B, namelijk zorgen voor professionele begeleiding, altijd goed is geregeld.

Meestal wordt gebruik gemaakt van de diensten van Sabine van de Helm en haar bedrijf Catvertise. Dat is een castingbureau voor dieren en bestaat al sinds 1985. Sabine is opgeleid als dierenartsassistent en beschikt over het diploma Vakbekwaamheid honden- en kattenbesluit. Zij heeft bovendien jarenlange podiumervaring als danseres. Het inzetten van een professionele dierenbegeleider is zeer terecht als maatregel opgenomen in de PRIE's bij NO&B. Deze

expert zorgt er in de praktijk voor dat vele andere maatregelen om de veiligheidsrisico's te beperken worden genomen. Het zou echter nog beter zijn als alle standaard maatregelen in een dierenprotocol worden opgenomen en als bijlage aan de PRIE worden toegevoegd.

Selectie dier

Sabine selecteert per aanvraag de meest geschikte dieren. De keuze van het juiste dier is essentieel voor het welslagen van de voorstelling en voor de veiligheid. Je moet weten waar je welk dier voor inzet. Het dier moet geselecteerd zijn op geschikte karaktereigenschappen, socialisatie, training en ervaring. De professionele dierenbegeleider zou als expert de doorslaggevende stem moeten hebben in het selectieproces.

Risicobeoordeling

Er wordt in de huidige werkwijze geen Taak Risico Analyse (TRA) voor de werkzaamheden opgesteld voordat dieren worden ingezet. De risico's worden niet beoordeeld met de Kinney & Wiruth-methode. Het is daarom onduidelijk of alle risico's bekend zijn, de juiste maatregelen worden genomen en of de genomen maatregelen voldoende reducerend effect hebben. In hoofdstuk 3 worden een aantal in dit onderzoek uitgevoerde TRA's weergegeven. Het verdient de aanbeveling om op deze manier voor elke diersoort die in een voorstelling figureert een TRA op te stellen.

Honden en katten

Het is evident dat het inzetten van kleinere dieren zoals honden en katten minder risicovol is dan een koe of een paard op het toneel zetten. De kans op ernstig letsel is dan veel minder groot. Krabben of beten van honden en katten kunnen echter ook behoorlijke wonden veroorzaken, zeker als de wond geïnfecteerd raakt. De bacterie *Bartonella henselae* kan bijvoorbeeld kattenkrabziekte veroorzaken en tetanus is uiteraard het meest bekende risico bij bijtewonden.

Eigenaar als begeleider

De eigenaar van het dier is het meest vertrouwd met het dier en moet daarom ook altijd als begeleider aanwezig zijn, in ieder geval achter de schermen en bij voorkeur ook als figurant als begeleiding op het toneel nodig is.

Een goed voorbeeld waarom dat belangrijk is, staat beschreven in een anekdote uit het boek *Jaap, topmodel* (Helm & Smith, 2013, p.25). In de opera *Lady Macbeth van Mtsensk* wilde de regisseur graag dat twee herdershonden over een groot rooster zouden lopen dat ook nog 4 meter omhoog zou worden gehesen. Een riskante scène die voor de honden best veel gevraagd was, ook al waren het zeer goed getrainde dieren. Sabine vond het onverantwoord dat de figuranten die tot dan toe de honden begeleid hadden dat ook in deze scène zouden doen. "Iemand die nog nooit een hond heeft vastgehouden kan je in zo'n situatie geen herder laten vasthouden. Dat is gevaarlijk." Ze wist de regisseur en de eigenaren van de honden ervan te overtuigen dat de eigenaren de begeleiding moesten overnemen en als figurant mee het rooster op moesten. Het was de enige manier waarop de scène veilig voor alle betrokkenen kon worden uitgevoerd. Dat gaf de doorslag.

De combinatie van begeleiding door de eigenaar van het dier als meest vertrouwde persoon die het dier het beste kent en een professionele dierenbegeleider is ideaal. Ze vullen elkaar goed aan en zorgen samen voor voortdurend toezicht, waarbij de professionele dierenbegeleider de regie heeft.

Geur van alcohol

Een andere maatregel uit de Arbocatalogus is het vermijden van de reuk van alcohol omdat dieren daar heftig op kunnen reageren. Bij de kostuumafdeling van Het Nationale Ballet worden kostuum soms gereinigd met wodka om geurtjes te verdrijven. Sabine geeft aan dat het risico van de geur van alcohol in de praktijk mee blijkt te vallen. Het is een risico dat meer van toepassing is op wilde dieren. Wel kan bijvoorbeeld het schoonmaken van de toneelvloer met sterk ruikend schoonmaakmiddel een ongewenst effect

hebben. Dieren ruiken dat en vinden het niet prettig. Het dient daarom vermeden te worden om net voor een repetitie of voorstelling de toneelvloer te reinigen.

Verdovende middelen

Verder staat in de Arbocatalogus genoemd dat in overleg met een dierenarts afspraken gemaakt worden over de aanwezigheid van verdovende middelen. Zonder consult is dat niet toegestaan. In de interviews is duidelijk geworden dat er bij NO&B nooit dieren verdoofd worden. Dat zou volgens Sabine ook juist een averechts effect hebben. Dieren worden daardoor onvoorspelbaar en het risico op onverwachte risicovolle situaties zal daar alleen door worden vergroot. De begeleider heeft dan geen controle over de dieren en de dieren ook niet over zichzelf.

Er is in Nederland bovendien geen sprake van enige betrokkenheid van een dierenarts zoals dat in Duitsland wel het geval is. Daar kan een dierenarts een controle uitvoeren en desnoods bepalen dat een dier niet geschikt is om het toneel op te gaan en dat verbieden. Bij het inzetten van dieren in een voorstelling is het dus de verantwoordelijkheid van NO&B om te zorgen dat die check op geschiktheid gedaan wordt.

Volgens de Arbocatalogus is de professionele begeleider verantwoordelijk voor de nodige licenties, vergunningen en medische papieren, maar in Nederland is er voor de dieren die ingezet worden geen licentie of vergunning nodig.

Afscheiding van publiek

Ook staat genoemd dat dieren altijd afgescheiden zijn van het publiek. Alleen de trainer mag zich in dezelfde ruimte bevinden als het dier. Dat is bij NO&B niet mogelijk. Het podium zou gezien kunnen worden als een aparte ruimte, waarbij de zaal door de orkestbak en het hoogteverschil is afgescheiden. Op het toneel zijn echter meestal meerdere (groepen) artiesten aan het werk als er dieren ingezet worden.

De eigenaar of professionele begeleider is niet altijd op het toneel als een groot dier wordt ingezet, maar houdt gekleed in zwarte kleren toezicht vanuit de coulissen en kan indien nodig ingrijpen.

Afscheiding met behulp van kooien en hekken

Er zijn ook meerdere maatregelen genoemd die allemaal refereren aan het transporteren en huisvesten van dieren in kooien. Dat is meer gericht op circussen en door veranderde wetgeving ook deels achterhaald. Bij NO&B worden voor de grote hoefdieren geen kooien en hekken gebruikt. De wachttijden tussen het verlaten van de trailer en de opkomst op het toneel zijn zo kort mogelijk. De dieren worden begeleid door de eigenaar en de professionele begeleider. Kooien en hekken op het toneel zijn uit artistiek oogpunt onwenselijk. Behalve natuurlijk als dat juist hoort bij de verhaallijn en in het toneelbeeld past. Het zekeren van een groot hoefdier als het stilstaat op het podium is ook een optie. Het is dan wel van belang dat het adequaat gebeurt. Honden, katten en andere kleine dieren kunnen in een bench vervoerd worden en op die manier in de coulissen wachten op hun opkomst.

Verdoven of doden

Er is in de Arbocatalogus sprake van afspraken met de lokale overheid over de aanwezigheid van wapens om het dier in het geval van een calamiteit te verdoven of doden. Dat is in de praktijk bij NO&B niet het geval. Uit de interviews is één productie naar voren gekomen waarin iemand in de coulissen klaarstond met een blaaspijp om de acterende beer in een noodgeval te verdoven. Dat is echter al meer dan 20 jaar geleden. Bovendien is het maar de vraag of die verdoving dan op tijd zijn werk doet in het geval van een calamiteit. Een dier doodschieten is al helemaal dubieus. Behalve een traumatische ervaring voor een zaal met publiek en veel artiesten en medewerkers is ook de effectiviteit zeer onzeker. Kan het dier tijdig worden afgeschoten? En er is het risico dat een mens per ongeluk wordt getroffen. Deze maatregel uit de Arbocatalogus wordt niet toegepast en is geen goede maatregel om risico's door het inzetten van dieren op het toneel te beperken.

Vangmiddelen

Als beheersmaatregel is ook de aanwezigheid van voldoende en geschikte vangmiddelen, zoals netten genoemd. In het documentonderzoek is daar geen informatie over aangetroffen en ook in de interviews is daar niets over naar boven gekomen. Wellicht goed om op te nemen in een calamiteitenplan?

Voorlichting en instructie

De laatste relevante maatregel in de Arbocatalogus Podiumkunsten is volgens de geïnterviewden een erg belangrijke. De trainer (professionele begeleider) zorgt ervoor dat alle leden van cast en crew op de hoogte worden gesteld van de te nemen veiligheidsmaatregelen. Desgevraagd is men het erover eens dat er te weinig tijd gemaakt wordt om iedereen goed te informeren over de veiligheidsmaatregelen. Koorleden geven aan dat ze niet, ten dele of pas laat in het proces op de hoogte worden gebracht. Er zijn meer instructies op voorhand nodig. Want de koorleden zijn bijvoorbeeld niet op de hoogte dat de figurant die op het toneel het paard begeleidt de eigenaar van het dier is. Ook is men er onvoldoende van doordrongen dat even aaien of aanstaren en goedbedoelde hulp onwenselijk is.

De afspraak is dat niemand de dieren aanraakt, behalve de eigenaar of de tegenspeler. Alle cast en crew moeten zich houden aan de gemaakte afspraken. Dat is erg belangrijk! De dierenbegeleider moet de regisseur en menselijke acteurs echt vertellen hoe ze met de dieren om moeten gaan en wat wel en niet kan en daar moet ook de nodige tijd en ruimte voor zijn. Sabine geeft aan dat er doorgaans te weinig tijd en ruimte voor gemaakt wordt in het repetitieproces. Het informeren over veiligheidsmaatregelen en instrueren van cast en crew wordt door alle betrokkenen als erg belangrijk gezien en is iets waar meer tijd en aandacht voor zou moeten zijn.

Verdeling van bevoegdheden

De professionele dierenbegeleider heeft om het werk goed en veilig te doen autoriteit en status nodig die bij iedereen bekend is en

erkend wordt, zodat men alle aanwijzingen aanneemt en opvolgt. Diens autoriteit, verantwoordelijkheid en bevoegdheid is nodig om beslissingen te nemen als het erop aan komt en misschien is zelfs een vetorecht te overwegen.

In hoofdstuk 2.2.1 Arbowetgeving kwam ook al de verdeling van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden ter sprake (Artikel 3, lid 3). Het is onvoldoende duidelijk wie de beslissingen neemt over de dieren op het toneel als het erop aankomt. Dat zou beter afgesproken moeten worden en voor iedereen duidelijk moeten zijn.

Een goed voorbeeld van onduidelijke verdeling van de bevoegdheden staat in *Jaap, topmodel*, (Helm & Smith, 2013, p. 125). In de opera *Legende* was Hermice de ezel de tegenspeler van soliste Elzbieta Szmytka. Tijdens de derde voorstelling ging het mis. Ondanks een speciaal aangepast dieet moest Hermice poepen. De voorstellingsleider zag dat de ezel wat onrustig was. Hij besloot ter plekke dat Hermice direct van het toneel verwijderd moest worden om te voorkomen dat ze haar eigen plan zou trekken. Die beslissing nam hij zonder enig overleg met de professionele begeleider. Volgens Sabine was dat nergens voor nodig geweest. De ezel werd bovendien niet door Sabine, maar door een willekeurige toneeltechnicus van het toneel verwijderd. Tot ergernis van de soliste, die nu zonder tegenspeler moest acteren. De scène werkte niet meer. En qua veiligheid was het niet nodig. Het leverde eerder een groter risico op dan wanneer er geen actie was genomen. Het risico dat iemand uitglijdt over ontlasting die een dier laat vallen is zeer klein volgens de geïnterviewden, en mogelijke gevolgen door ziekten vallen buiten de scope van dit onderzoek. De beschreven situatie roept vooral de vraag op wie in charge is en welke procedure gevolgd moet worden. De voorstellingsleider zou niet zonder overleg beslissingen moeten nemen over dieren, maar de expert daarin de leiding laten nemen, of in ieder geval eerst overleggen als daar tijd voor is. Er is een duidelijke procedure nodig wie bij een calamiteit beslist om de veiligheid zo goed mogelijk te waarborgen.

Repeteren

Voldoende en doeltreffend repeteren is in het theater één van de belangrijkste veiligheidsmaatregelen. Dat geldt voor dieren net zo goed als voor menselijke acteurs. De menselijke tegenspeler moet ook de tijd kunnen en willen nemen om het dier op het gemak te stellen en zelf niet angstig of onrustig zijn. Anders voelen dieren dat aan en werkt de scène niet goed. Dieren hebben tijd nodig om te wennen aan een situatie. Alles zou bij voorkeur vanaf het begin georganiseerd moeten worden rondom de dieren. Het is erg belangrijk dat de omstandigheden elke keer hetzelfde zijn, maar dat lukt in de praktijk niet altijd. Eén keer een plotseling lawaai of een onverwachte gebeurtenis en het dier wil niet meer doen wat het moet doen of helemaal het toneel niet meer op.

De eerste repetitie is erg belangrijk. De omstandigheden zijn dan nog niet altijd optimaal. In een ideale situatie wordt de scène bijvoorbeeld een uur met alleen de dieren gerepeteerd zonder dat er tegelijkertijd iets met belichting gedaan moet worden of dat er mensen over toneelbruggen lopen boven het toneel. Dieren zien en horen iets bewegen boven in de nok maar weten niet wat er gebeurt. Dat zorgt voor onrust.

In de praktijk wordt het aantal repetities met dieren door cast en crew als te weinig ervaren. De repetities met dieren zijn pas laat in het proces: "Het moet altijd even tussendoor". Veranderingen op het laatste moment komen bovendien vaak voor en zijn niet bevorderlijk voor de veiligheid.

Constante omstandigheden

Bij paarden en andere grote hoefdieren is het belangrijk dat ze meteen van de wachtruimte in het betonnen gebied het toneel op gaan.

- Lang wachten in de coulissen is niet goed.
- Timing is erg belangrijk; alles moet elke keer hetzelfde gaan.
- Dezelfde route zonder verrassingen. De route (en het podium) zouden bij voorkeur bedekt moeten zijn met antislip matten.

- Geen onverwachte situaties en mensen die er niet horen te zijn.

Vaak is de mens de onvoorspelbare factor. Dieren worden geselecteerd op geschiktheid. Als er paniek uitbreekt wordt dat veroorzaakt door mensen en onwenselijke omstandigheden. Er is bijna geen reeks voorstellingen zonder dat er ergens een keer een onverwachtse knal is, of decorstukken tegen elkaar botsen.

Na de actie op het toneel moet het dier ook rustig van het toneel afgaan. Soms gaat bij een repetitie het licht al aan en gaat de crew al aan het werk terwijl het dier nog aan het afgaan is. Dat is onwenselijk, want het kan een negatieve connotatie geven met het toneel en ervoor zorgen dat een dier angstig wordt en de volgende keer niet meer doet wat de bedoeling is of helemaal niet meer wil. Veel dieren zijn primair reagerend. Na een nare ervaring is het zeer lastig om ze weer in de rustmodus te krijgen en ze te laten voelen dat het toneel veilig en oké is.

2.3.3 Deelconclusie

Uit het documentonderzoek en het praktijkonderzoek blijkt dat NO&B in de huidige werkwijze niet aan alle wetgeving voldoet of dat moeilijk kan aantonen. Uit de interviews is het volgende belangrijke risicoscenario naar voren gekomen: Een onverwachte gebeurtenis kan het dier laten schrikken, zodat het niet of moeilijk controleerbaar meer is. Dat kan een onvoorziene gebeurtenis zijn die niet altijd te voorkomen is, zoals een lamp die springt of een decorelement dat valt. Het kan ook komen door onvoldoende of onduidelijke instructies, onvoldoende training/repetitietijd of het niet nakomen van afspraken. In het gunstigste geval is er geen ongeval en zijn er geen gewonden, maar lichamelijk letsel door een trap of een beet van een dier of beknelling zijn zeer wel mogelijk. Worstcasescenario is dat een paard op hol slaat, een ramp veroorzaakt op het toneel, of in (het vangnet boven) de orkestbak of de zaal terecht te komt, met mogelijk meerdere

(zwaar)gewonden en/of dodelijke slachtoffers tot gevolg.

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in relatie tot dieren zijn onvoldoende duidelijk vastgelegd en bekend bij cast en crew. Men weet niet hoe gehandeld moet worden bij een calamiteit en is daar onvoldoende op voorbereid.

3. Risicobeoordeling

De veiligheidsrisico's bij het inzetten van dieren op het toneel zijn in het geval van kleine dieren zoals honden en katten aanzienlijk minder ernstig dan bij grote hoefdieren. Bovendien zijn de risico's niet voor alle betrokken mensen hetzelfde. Met behulp van verschillende Taak Risico Analyses (TRA) zijn de risico's van diverse activiteiten voor afzonderlijke groepen mensen beoordeeld.

Er zijn drie TRA's opgesteld waarin de risico's van het inzetten van een paard inzichtelijk worden gemaakt en beoordeeld. Eén voor de medewerkers achter de schermen en de artiesten op het toneel, één voor de orkestleden en één voor het publiek. Het paard is gekozen omdat het van de grote hoefdieren het vaakst wordt ingezet en de grootste risico's oplevert. Daarnaast is er een TRA opgesteld waarin ingegaan wordt op de risico's van het inzetten van honden en katten.

In de TRA's worden de veiligheidsrisico's van de verschillende werkzaamheden en activiteiten beoordeeld met behulp van de Kinney & Wiruth-methode. De risicobeoordelingen zijn opgenomen in **Bijlage VI**.

De Waarschijnlijkheid (W) van het Risico (R) wordt beoordeeld en een cijfer toegekend. Hetzelfde geldt voor de Blootstelling (B) aan het latente gevaar en het Effect (E) van mogelijk letsel. Met behulp van de formule $R = W \times B \times E$ wordt een getal aan het risico toegekend. In **tabel 1** zijn de risicocategorieën van licht tot zeer hoog weergegeven.

Na het doorvoeren van reducerende maatregelen kan de situatie opnieuw beoordeeld worden en kan worden opgemaakt of de beheersmaatregelen voldoende effect hebben gebracht.

Uit de uitgevoerde risicobeoordelingen valt op te maken dat de risico's grotendeels beheerst kunnen worden door reducerende maatregelen te nemen. Soms blijft er echter toch nog een klein risico over.

Kinney & Wiruth Risico Model*

W	Waarschijnlijkheid Waarschijnlijkheid optreden v.h. risicoscenario	B	Blootstelling Blootstelling aan het gevaar	E	Effect Effect of ernst v.h. mogelijke letsel
10	Te verwachten (komt vaak/ vaker voor binnen het bedrijf)	10	Zeer lang en/ of zeer frequent (meerdere keren per dag)	100	Catastrofe, vele doden
6	Zeer wel mogelijk (enkele keren per jaar in bedrijf gebeurd)	6	Lang en/ of frequent (regelmatig/ dagelijks)	40	Ramp, enkele doden
3	Ongewoon (laatste jaren in bedrijf wel eens gebeurd)	3	Middellang en/ of geregeld (wekelijks)	15	Zeer ernstig, een dode
1	Onwaarschijnlijk maar mogelijk in grensgeval (laatste 10 jaar niet voorgekomen in bedrijf)	2	Kort en/ of af en toe (maandelijks)	7	Ernstig, onomkeerbaar effect (invaliditeit)
0,5	Denkbaar maar onwaarschijnlijk (wel van gehoord binnen bedrijfstak, niet in bedrijf zelf)	1	Zeer kort en/ of zelden (enkele keren per jaar)	3	Belangrijk, letsel met verzuim
0,2	Praktisch onmogelijk (nooit van gehoord binnen bedrijfstak/branche)	0,5	Extreem kort en/ of zeer zelden (< 1 maal per jaar)	1	Gering, letsel zonder verzuim
0,1	Bijna niet denkbaar (nooit van gehoord)				

R = W x B x E		
R	Risico	Mogelijke maatregel
> 400	Zeer hoog	Overweeg stopzetten activiteit
200 – 400	Hoog	Onmiddellijk maatregelen vereist
70 – 200	Substantieel	Correctie is nodig
20 – 70	Mogelijk	Aandacht vereist
< 20	Licht	Wellicht aanvaardbaar

* Gebaseerd op Kinney & Wiruth (1976)

Tabel 1

4. Alternatieven en afwegingen

Projecties of rekvisieten

Als alternatief voor het inzetten van dieren kunnen projecties of rekvisieten gebruikt worden. Het voordeel is dat alle veiligheidsrisico's van het inzetten van echte dieren worden voorkomen. Een mogelijk nadeel is dat het wellicht niet in het artistieke concept past. De kosten zullen -afhankelijk van de keuze voor het alternatief- soms hoger en soms lager uitvallen. Het is een artistieke en veiligheidskundige afweging die in het beginstadium van elke productie met dieren gemaakt kan worden door NO&B.

Professionele begeleiding en selectie van het juiste dier

Het inschakelen van professionele begeleiding is de belangrijkste maatregel om de veiligheid zoveel mogelijk te waarborgen. In de praktijk zorgt deze professional er ook voor dat het dier wordt geselecteerd op geschiktheid, socialisatie, training en ervaring. Het is een maatregel die veel effect heeft en makkelijk toegepast kan worden en er zijn geen nadelen of extra kosten aan verbonden. Het is van essentieel belang dat de professionele begeleider bij de selectie van het dier de bevoegdheid heeft om hierin de definitieve beslissing nemen. Een deel van de begeleiding wordt vaak ook gedaan door de eigenaar van het dier, dus een maatregel die eenvoudig toegepast kan worden is dat het dier op het toneel altijd begeleid wordt door de eigenaar. Het voordeel is dat het minder risico op een calamiteit oplevert door de ervaren begeleiding op het toneel. De kosten zijn bovendien verwaarloosbaar. Mogelijke nadelen: Het past wellicht niet in het toneelbeeld en het is denkbaar dat de eigenaar het niet wil.

Afscherming van het latente gevaar

Het gevaar kan afgeschermd worden d.m.v. hekken. Het voordeel is dat de blootstelling aan het gevaar sterk wordt gereduceerd. Het nadeel is dat het vaak niet in het artistieke concept en toneelbeeld past. Ook achter de schermen is het organisatorisch moeilijk te realiseren en erg duur (alles moet bij elke

voorstelling telkens weer opgebouwd en afgebroken worden). Bij kleine dieren kan tijdens het wachten een bench ingezet worden. Afscherming door het zekeren van het dier zal vaker een reële optie zijn. Daar zijn relatief weinig kosten aan verbonden en het is in verhouding met hekwerken redelijk makkelijk te realiseren. Organisatorisch is het echter ook niet altijd mogelijk.

Repeteren

Voldoende repeteren met dieren is een maatregel die ervoor zorgt dat dieren en mensen beter voorbereid en getraind zijn. Vaker en eerder in het proces repeteren met dieren vermindert het risico op ongevallen of calamiteiten. Het kost wel extra tijd en geld en kan organisatorisch een uitdaging zijn.

Voorlichting en onderricht

Voorlichting en instructies zouden opgeschreven moeten worden. Het voordeel is dat het aantoonbaar is bij een bezoek van de Nederlandse Arbeidsinspectie en men beter en tijdig op de hoogte is van gevaar, risico's en maatregelen. Aanvullende mondelinge instructies blijven bovendien beter hangen in het geheugen en nemen minder repetitietijd in. Dat kost tijd en geld, maar het kan nu al gedaan worden en als het eenmaal op schrift gesteld is, kan er vaker gebruik van worden gemaakt.

Dierenprotocol en calamiteitenplan

Last but not least: Een dierenprotocol kan opgesteld worden waarin alle standaard maatregelen en afspraken beschreven zijn, net als de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in relatie tot dieren. Een calamiteitenplan kan daar ook onderdeel van uitmaken. Het protocol zorgt voor duidelijkheid bij alle betrokkenen. Ook dit kost tijd en geld, maar het kan op voorhand gedaan worden en levert in het productieproces juist meer tijd en geld op en zorgt voor een beperking van de risico's.

5. Arbeidshygiënische strategie

Het inzetten van (grote) levende dieren in een voorstelling zal bijna altijd gepaard gaan met veiligheidsrisico's. Dat blijkt duidelijk uit de risicobeoordeling in hoofdstuk 3. Om deze risico's zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken moeten beheersmaatregelen worden genomen. De Arbowet (Artikel 3, lid 1, onderdeel b) schrijft voor dat de arbeidshygiënische strategie moet worden toegepast bij het vaststellen van de maatregelen. Het uitgangspunt is dat eerst gekeken wordt naar eliminatie of reductie aan de bron van het gevaar. Pas als dat redelijkerwijs niet mogelijk is worden achtereenvolgens collectieve en/of individuele maatregelen genomen. Als laatste optie wordt als maatregel het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen toegepast.

5.1 Aanpak bij de bron

Eliminatie van het gevaar bij de bron is alleen mogelijk door het niet inzetten van levende dieren. Projecties of rekwisieten kunnen een alternatief zijn.

Projecties

De ontwikkelingen op het gebied van (toneelbeeld vullende) projecties zijn de laatste 20 jaar groot geweest. Er wordt in toenemende mate gebruik van gemaakt bij NO&B. Het kan daarom in sommige producties een veilige en ook artistiek wenselijke optie zijn om dieren weer te geven.

Rekwisieten

Ook al dan niet bewegende rekwisieten in de vorm van dieren worden regelmatig gebruikt. Dat heeft als voordeel dat de regisseur het kunstmatige dier dan alles veilig, en consequent herhaalbaar kan laten doen. Een voorbeeld is een paard dat kan poepen op commando in de opera *Il barbiere di Siviglia*. Een goed voorbeeld van hoe realistisch een rekwisiet kan zijn is een paard dat men uit de nok naar beneden liet zakken in de Opera *ROSA, a horse drama*. Het liep op een

loopband en kon zijn hoofd, benen en staart bewegen. Dierenactivisten schakelden de Nederlandse Arbeidsinspectie in omdat ze dachten dat het om een echt dier ging! Bij bepaalde scènes of toepassingen in een productie kan een rekwisiet prima een levend dier vervangen. Het kan dus zelfs een toevoeging zijn, doordat iets mogelijk is dat met een echt dier niet zou kunnen.

Selectie van het dier

Soms is er geen acceptabel alternatief voor het inzetten van een echt dier. Als het gebruiken van projecties of rekwisieten om dieren weer te geven niet past in het artistieke concept is het van belang om de dieren te selecteren op geschiktheid. Dat heeft bijvoorbeeld met de juiste karaktereigenschappen van het dier te maken. Een nerveuze volbloed hengst is hoogstwaarschijnlijk geen goed idee. En de training en ervaring die het dier al heeft genoten is van belang net als de socialisatie, de vertrouwdheid met mensen. Het gaat dus om aangeboren en aangeleerde eigenschappen. Het gevaar wordt op deze manier zoveel mogelijk gereduceerd aan de bron. De professionele dierenbegeleider selecteert het juiste dier voor de rol en heeft hierin de doorslaggevende stem.

Naast reductie aan de bron moeten ook maatregelen op een steeds lager niveau worden toegepast. Het redelijkerwijs principe uit de Arbowet staat dat toe als er goede redenen voor zijn. Dat kunnen bijvoorbeeld technische, economische of uitvoerende redenen zijn. In de praktijk van de podiumkunsten is bronaanpak lang niet altijd een optie. Het past soms niet in het artistieke concept. Dat wordt breed erkend en geaccepteerd. Het ten tonele brengen van artistiek hoogstaande voorstellingen is tenslotte de corebusiness van een producerend theater als NO&B.

5.2 Collectieve maatregelen

Een collectieve maatregel zorgt ervoor dat het gevaar afgeschermd of beperkt wordt voor iedereen die in aanraking kan komen met het gevaar. Dat kan zowel een technische als een organisatorische maatregel zijn.

Afscherming door hekken en kooien

Afscherming van de bron van het gevaar is de meest voor de hand liggende technische collectieve maatregel. Dat kan op verschillende manieren. Een fysieke barrière tussen mens en dier kan een optie zijn. Hekken of kooien als afscheiding zijn op het toneel meestal geen optie. Behalve als het juist in het verhaal en toneelbeeld past. Achter de schermen is het deels wel mogelijk. Honden, katten en andere kleine dieren kunnen een deel van de wachttijd in een bench doorbrengen. Het is aan de professionele dierenbegeleider om per situatie daarover zwaarwegend te adviseren of over te beslissen. Voor grote dieren zoals paarden is afscheiding al lastiger. Een goede praktijk is om de wachttijd tussen het uitladen uit de trailer en de opkomst op het toneel zo kort mogelijk te houden. Tussen trailer en podium kun je denken aan hekken om de route af te schermen. Dat is echter in de praktijk zowel organisatorisch als economisch niet of nauwelijks haalbaar. Wat wel kan is de route zoveel mogelijk vrijhouden van obstakels en onverwachte situaties en elke keer dezelfde route te nemen onder dezelfde omstandigheden. Ook kan de wachttijd in de coulissen zo kort mogelijk gehouden worden en moet het aantal artiesten en medewerkers dat in de buurt komt van de dieren zoveel mogelijk beperkt worden.

Zekeren

Zekeren van het paard is soms ook een goede maatregel. Dat kan zowel achter de schermen tijdens het wachten op de opkomst, als op het toneel als het paard een langere tijd ergens moet staan. Het is dan wel van belang om te zorgen voor een adequate en veilige zekering.

Vangnet

Het orkest in de orkestbak wordt afgeschermd door een vangnet. Dat is natuurlijk bedoeld voor het opvangen van mensen. Het is de vraag of het net sterk genoeg is om een paard op te vangen. De kabel die het net opspant heeft een breeksterkte van 7,2 ton. Hoe ver het net doorzakt, of orkestleden geraakt kunnen worden en wat er dan vervolgens gebeurt als er een paard in het net hangt is onduidelijk. Verder onderzoek is wenselijk voor het inzetten van grote dieren zoals een paard.

Antislipvloer

Om te voorkomen dat grote hoefdieren uitglijden en een gevaarlijke situatie veroorzaken, kunnen antislipmatten of een antislipvloer toegepast worden.

Repeteren

Repetitie als organisatorische collectieve maatregel wordt in de theaterwereld veel toegepast om te zorgen dat alles zo veilig mogelijk verloopt. Door het repetitieproces raakt men doordrongen van de veiligheidsrisico's en leert men goed met deze risico's om te gaan. Veel oefenen en herhalen zorgen voor vaardigheid en vertrouwdheid. Een acrobaat in het circus doet ogenschijnlijk onmogelijke en gevaarlijke dingen, die een onge oefend mens niet zou kunnen. Door veel trainen en repeteren en langzaam opbouwen van de moeilijkheidsgraad wordt een vaardigheid en vakmanschap van hoog niveau bereikt. Dat werkt in het theater net zo en dat geldt zowel voor dieren als voor mensen. Het is daarom essentieel dat dieren en mensen in een voorstelling voldoende samen repeteren.

In 2013 is de generale repetitie van de opera Siegfried stilgelegd door de Nederlandse arbeidsinspectie. Er werd gerepeteerd op een hoogte van 3.10 meter zonder valbescherming. Dat werd als een overtreding van artikel 3.16 van het Arbeidsomstandighedenbesluit aangemerkt. NO&B werd verplicht een hekwerk te plaatsen en kreeg een boete van €18.000,- opgelegd. NO&B heeft de overtreding in een rechtszaak aangevochten en de zaak gewonnen. Er had getoetst moeten worden aan de

Arbocatalogus en niet afzonderlijk aan de Arbowet. In de Arbocatalogus Podiumkunsten staat namelijk het uitgangspunt beschreven dat werkprocedures (zoals het repetitieproces) worden toegepast in situaties waar conventionele maatregelen niet toepasbaar zijn. Deze rechterlijke uitspraak bevestigt dat wanneer afscherming met een hekwerk niet past in het artistieke concept en toneelbeeld, repeteren erkend wordt als alternatieve beheersmaatregel.

<https://www.vpt.nl/nieuws/nationale-opera-ballet-wint-rechtszaak-siegfried.html>

Dierenprotocol

Het verdient de aanbeveling om alle standaard veiligheidsmaatregelen en werkprocedures in relatie tot het inzetten van dieren op te nemen in een dierenprotocol. In de PRIE kan vervolgens verwezen worden naar dit protocol als in de productie dieren worden ingezet. Op deze manier kan voorkomen worden dat belangrijke maatregelen over het hoofd worden gezien. Bovendien hoeft het wiel dan niet elke keer opnieuw uitgevonden te worden. Dat kan ook tijd en kosten besparen.

5.3 Individuele maatregelen

Taakroulatie

Taakroulatie is een gebruikelijke maatregel om de individuele werknemer minder bloot te stellen aan een gevaar, maar het werk verdelen over meerdere werknemers levert gezien de beperkte duur van een productie (8-12 voorstellingen) weinig voordeel op. Het kan juist een nadelige werking hebben als er verschillende ploegen aan één productie werken. Voldoende repeteren is een maatregel van hogere orde en dat botst met taakroulatie. Het is essentieel dat de dieren in een omgeving repeteren en acteren, waarin alle variabelen constant zijn. Dat geldt ook voor de mensen. Het is beter dat dieren steeds met dezelfde mensen te maken hebben. Bovendien is het economisch ook niet haalbaar om een dubbele cast en crew in te huren.

Voorlichting en instructie

Cast en crew moeten tijdig op de hoogte worden gesteld van de veiligheidsrisico's en maatregelen in relatie tot het inzetten van dieren. Iedereen moet weten wat wel en niet te doen en wie wanneer en waarvoor verantwoordelijk is. De verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet voor alle betrokkenen duidelijk zijn, net als wat gedaan moet worden in geval van een calamiteit. Het kost tijd, geld en energie om dat consequent te doen. Het is echter een wettelijke verplichting en het helpt om zo veilig mogelijke arbeidsomstandigheden te realiseren.

5.4 Persoonlijke beschermingsmiddelen

Bij NO&B zijn veiligheidsschoenen voor de medewerkers achter de schermen al vele jaren de standaard. Afhankelijk van de werkzaamheden aangevuld met handschoenen, gehoorbescherming, veiligheidsbril et cetera. Op het toneel is het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) vaak niet mogelijk i.v.m. de werkzaamheden (zoals dansen) of onwenselijk uit artistieke overwegingen.

De restrisiko's bij het inzetten van dieren kunnen zeker achter de schermen nog verkleind worden door het gebruik van PBM. Dat is dan vooral voor de begeleider van een groot dier zoals een paard het geval. Tijdens het uitladen uit de trailer en het begeleiden in het achtergebouw zijn veiligheidsschoenen, geschikte handschoenen en beschermende kleding als een veiligheidsvest verstandig. Ook op het toneel heeft het gebruik van PBM de voorkeur, zeker voor de begeleider. Als een paard bereden wordt, zijn rijlaarzen of schoenen met een kleine hak aanbevolen en een ruitcap uiteraard ook, als dat in het artistieke concept past. Dat geldt ook voor het gebruik van zadel, stijgbeugels en teugel.

6. Conclusies

Dieren zijn bij NO&B geregeld ingezet als figuranten in voorstellingen. Levende dieren kunnen een mooie toevoeging zijn aan het toneelbeeld en het artistieke concept. Er zijn echter ook veiligheidsrisico's aan verbonden. NO&B wil de veiligheid van medewerkers, artiesten, orkesten en publiek uiteraard zoveel mogelijk garanderen en heeft daarom het onderzoek in deze scriptie ondersteund.

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is:
Het in kaart brengen van de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en deze risico's beheersen door het nemen van verbetermaatregelen.

Probleemstelling

Deze doelstelling is vertaald in de volgende probleemstelling:
Wat zijn de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en welke maatregelen kunnen genomen worden om de risico's te beheersen?

Deelvragen

In het onderzoek zijn deelvragen gebruikt om antwoord te krijgen op de probleemstelling.

- *Wat zegt de wet- en regelgeving?*
- *Wat is de huidige situatie of werkwijze?*
- *Wat zijn daarbij de risico's?*
- *Welke verbetermaatregelen kunnen worden genomen?*

Wet- en regelgeving

De Arbowetgeving is opgesteld als een raamwet en geeft algemene voorschriften. Binnen NO&B wordt in algemene zin veel gedaan om de wet zo goed mogelijk na te leven. Wat het inzetten van dieren betreft wordt nog onvoldoende de vertaalslag gemaakt van de algemene voorschriften uit de Arbowetgeving naar wat dat betekent in de praktijk. NO&B voldoet in de huidige werkwijze niet aan alle wetgeving of kan dat

moeilijk aantonen. De Arbocatalogus podiumkunsten is momenteel niet actueel en niet geldig. De beschreven maatregelen zijn deels niet van toepassing of onwerkbaar. Bovendien worden een aantal zinvolle maatregelen niet of onvoldoende toegepast.

Huidige werkwijze

Het risico van het inzetten van dieren in een voorstelling is bij NO&B als aandachtspunt opgenomen in de PRIE. De enige beschreven beheersmaatregel is consequent het inhuren van professionele begeleiding. Het is goed en erg belangrijk dat deze maatregel wordt toegepast. Bovendien is de eigenaar van het dier ook steeds betrokken als meest vertrouwde persoon en worden de dieren geselecteerd op geschiktheid. Dat zijn belangrijke voorwaarden om zo veilig mogelijke omstandigheden te realiseren. De bevoegdheid en zeggenschap van de professionele begeleider zijn echter niet vastgelegd en daarom onduidelijk voor alle betrokkenen. Daardoor kan verwarring ontstaan in het repetitieproces en bij calamiteiten.

Andere maatregelen dan het inhuren van professionele begeleiding worden in PRIE niet genoemd. Er is geen uitgeschreven dierenprotocol, waarin afspraken en maatregelen staan beschreven en waarnaar kan worden verwezen. Het risico is dat belangrijke aandachtspunten vergeten worden, de verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden niet duidelijk is en dat het wiel steeds weer opnieuw moet worden uitgevonden. Dat vergroot de risico's en kost (repetitie-)tijd en geld.

Er wordt geen Taak Risico Analyse (TRA) per diersoort opgesteld voordat dieren worden ingezet. De risico's worden niet beoordeeld met de Kinney & Wiruth-methode. Het is daarom onduidelijk of alle risico's bekend zijn, de juiste maatregelen worden genomen en of de genomen maatregelen voldoende reducerend effect hebben.

Repeteren is in het theater één van de belangrijkste manieren om de

veiligheidsrisico's zoveel mogelijk te beheersen. Voor repetities met dieren wordt relatief weinig tijd vrijgemaakt. De eerste repetities met dieren worden bovendien niet rondom de dieren georganiseerd. "Het moet vaak nog even tussendoor of op het laatste moment." Daardoor kunnen mensen en dieren onvoldoende aan elkaar en aan de werkomstandigheden wennen. Dat komt de veiligheid niet ten goede.

Een andere belangrijke beheersmaatregel is zorgen voor voldoende voorlichting, instructie en training over de mogelijke gevaren bij het inzetten van dieren en welke maatregelen worden genomen om de risico's te voorkomen of te beperken. Dat gebeurt te weinig. Medewerkers en acteurs weten niet of pas erg laat waar rekening mee moeten worden gehouden in de omgang met dieren. Afspraken zijn niet duidelijk of worden niet nagekomen.

Er is geen calamiteitenplan en er zijn dus geen afspraken vastgelegd hoe gehandeld moet worden bij een calamiteit met dieren. Medewerkers achter de schermen en artiesten zijn er niet op voorbereid. Bhv'ers zijn onvoldoende getraind op mogelijke noodscenario's en specifieke ongevallen waar dieren bij betrokken zijn.

Persoonlijke beschermingsmiddelen worden bij NO&B consequent gebruikt achter de schermen. Op het toneel is dat echter vaak geen optie. Bovendien zijn de specifiek te gebruiken PBM in relatie tot risico's van het werken met dieren niet volgens artikel 8.2 van het Arbobesluit bepaald.

Risico's voor medewerkers, artiesten, orkest en publiek

Er zijn bij het inzetten van dieren op het toneel altijd veiligheidsrisico's, zoals: letsel door een schop, een beet, omvergeduwd worden, bekneld raken of vertrappeld worden. Deze risico's zijn voor medewerkers en artiesten het grootst. Zij worden het meest blootgesteld aan de gevaren door het werken in de nabijheid van dieren op en rond het podium. Het kan lichamelijk letsel veroorzaken met slechts verzuim als gevolg, maar ook

ernstiger letsel met onomkeerbaar effect of zelfs overlijden. De risico's voor de orkestleden zijn iets minder groot. De waarschijnlijkheid dat er een ongeval plaatsvindt, waarbij orkestleden letsel oplopen is kleiner. De kans op een ernstig ongeval of mogelijk zelfs een ramp met meerdere doden is echter wel groter. Dat is ook sterk afhankelijk van de sterkte van het veiligheidsnet boven de orkestbak. Het is nu onduidelijk wat de gevolgen zijn als een groot dier zoals een paard in het vangnet terecht komt. Voor het publiek in de zaal is het risico het minst groot. Net als bij orkestleden is de waarschijnlijkheid op een ongeval kleiner dan bij medewerkers en artiesten. Doordat mensen in het publiek doorgaans ook slechts één keer naar een voorstelling komen is de blootstelling aan het latente gevaar bovendien minder groot. Dat resulteert in een lagere uitkomst van de risicoberekening. Het mogelijke effect is net als bij het orkest wel groter. Met andere woorden: als er iets gebeurt, is er een grotere kans op een ernstig ongeval met zwaargewonden of doden. Ook is er een indirect risico als er paniek uitbreekt bij een calamiteit. De risico's op ernstig letsel zijn groter bij hoefdieren zoals paarden. De risico's bij het inzetten van kleinere dieren, zoals honden en katten, zijn minder groot en kunnen goed beheerst worden door het toepassen van reducerende maatregelen.

Verbetermaatregelen

De risico's bij het inzetten van dieren op het toneel kunnen grotendeels beheerst worden door een combinatie van meerdere reducerende maatregelen. De belangrijkste zijn: Het inzetten van een ervaren professionele begeleider, dieren selecteren op geschiktheid, afscherming van het gevaar waar mogelijk, voldoende instructie, repetitie en training en duidelijke verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in relatie tot de dieren.

In hoofdstuk 7 worden aanbevelingen gedaan om verbetermaatregelen te nemen en daarmee de risico's van het inzetten van levende dieren op het toneel verder te beheersen.

7. Aanbevelingen

Als afsluiting van een adviesrapport over een veiligheidkundig onderwerp, volgt uiteraard een aanbeveling over de mogelijk te nemen reducerende maatregelen. Het is gebruikelijk dat de risicobeoordeling met Kinney & Wiruth aandachtspunten geeft die met een bepaalde prioriteit aangepakt dienen te worden. Een maatregel met een hoge prioriteit moet bijvoorbeeld binnen drie maanden uitgevoerd zijn, een middelhoge prioriteit binnen een half jaar en een maatregel met een lage prioriteit binnen een jaar.

Als je het risico van een machine in een fabriek waar dagelijks mee gewerkt wordt beoordeeld, werkt dat prima. Bij het inzetten van levende dieren op het toneel bij NO&B is het echter niet zo eenvoudig. De risico's van het werken met dieren zijn alleen aanwezig tijdens producties waarbij dieren ingezet worden. Dat zijn er relatief weinig en het kan soms wel jaren duren voor er weer dieren acteren op het toneel. De blootstelling aan het latente gevaar is daar dus van afhankelijk. De prioritering van de maatregelen moet in dit geval dus op een andere manier.

De aanbevelingen zijn daarom als volgt onderverdeeld: Eerst maatregelen die nu al genomen kunnen worden als voorbereiding op toekomstige producties met dieren. Vervolgens maatregelen direct voorafgaand aan een productie met dieren. En daarna de maatregelen die tijdens producties met dieren kunnen worden ingezet.

Direct mogelijke maatregelen

- Stel een dierenprotocol op waarin alle afspraken en standaard maatregelen staan beschreven, om de specifieke risico's zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.
- Leg in het protocol de verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in relatie tot de dieren duidelijk vast.
- Stel als onderdeel van het protocol een calamiteitenplan op.
- Geef extra training aan bhv'ers in relatie tot mogelijke calamiteiten met dieren. Zorg onder de bhv'ers voor voldoende kennis over

mogelijke verwondingen zoals interne bloedingen en ander letsel dat kan ontstaan door (grote) dieren.

- Onderzoek of het veiligheidsnet boven de orkestbak sterk genoeg is om een paard op te vangen en wat de mogelijke gevolgen zijn als het paard erin valt.

Maatregelen voorafgaand aan de productie

- Stel een TRA op voor elke diersoort die ingezet wordt in de productie en beoordeel de risico's voor en na reducerende maatregelen. Voeg de TRA toe als bijlage aan de PRIE, net als het dierenprotocol.
- Blijf consequent een ervaren professionele dierenbegeleider inzetten. Geef deze expert de nodige autoriteit en zeggenschap en maak dat aan alle betrokkenen duidelijk.
- Betrek ook altijd de eigenaar van het dier erbij als meest vertrouwde persoon en begeleider, bij voorkeur ook als begeleidende figurant op het toneel.
- Selecteer het dier altijd op de juiste karaktereigenschappen, socialisatie en ervaring en reduceer zo het gevaar bij de bron. Geef de professionele dierenbegeleider hierin de leiding en de doorslaggevende stem.
- Zorg voor voorlichtingsmateriaal en instructies op papier. Dat kan helpen om iedereen al in een vroegtijdig stadium voor te lichten, bovendien is alles dan aantoonbaar vastgelegd. Mondelinge instructies tijdens het repetitieproces worden vervolgens ook beter begrepen en onthouden.
- Overleg tijdig met samenwerkende werkgevers (zoals orkesten) over het inzetten van dieren en deel de PRIE met bijlagen zes weken voor de generale repetitie.
- Zorg voor antislipmatten en voldoende en adequate vangmiddelen.

Maatregelen tijdens producties met dieren

- Pas afscherming van het gevaar toe als risicobeperkende maatregel. Gebruik hekken en kooien achter de schermen als dat technisch, organisatorisch en economisch haalbaar is en op het toneel als dat in het toneelbeeld past.
- Zekeren van grote dieren is een alternatief voor afscherming door hekken en kooien. Dat kan zowel achter de schermen tijdens het

wachten voor de opkomst, als op het toneel in een statische scène. Zorg voor adequate, veilige zekering.

- Voorkom uitglijden van grote hoefdieren. Gebruik antislipmatten achter de schermen en indien mogelijk een antislipvloer op het toneel.
- Zorg voor voldoende en tijdige repetitietijd met de dieren, want mens en dier moeten aan elkaar wennen. Herhaling en oefening zorgen voor veiligheidsbewustzijn, vertrouwdheid met elkaar en met de werkcondities en zorgen voor (een positieve) ervaring.
- Organiseer in iedere geval de eerste repetities met dieren rondom de dieren. Stel het dier centraal en maak andere activiteiten daaraan ondergeschikt. Het is essentieel dat de eerste repetitie een positieve ervaring is voor de dieren en de mensen.
- Voorkom onverwachte situaties tijdens repetities en voorstellingen en veranderingen op het laatste moment. Zorg zoveel mogelijk voor consequent dezelfde omstandigheden.
- Wacht met ombouwen en andere acties als het doek neergaat tot het dier rustig het toneel heeft verlaten.
- Houd voldoende afstand tot de dieren en zorg dat iedereen die niet in de buurt van het dier werkzaamheden heeft uit de buurt blijft.
- De wachttijden van de dieren in de coulissen dienen zo kort mogelijk te zijn.
- Geef alle cast en crew voldoende en tijdige voorlichting en instructies over de mogelijke gevaren van het inzetten van het dier en de genomen beheersmaatregelen. Maak aan iedereen duidelijk wat de do's en don'ts zijn. Geef de professionele dierenbegeleider hierin een duidelijke en beslissende rol.
- Maak de afspraken over de verdeling van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden aan iedereen kenbaar.
- Licht iedereen in over wat te doen bij een calamiteit.
- Maak gebruik van geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen waar de artistieke belangen dat niet verhinderen. Denk aan veiligheidsschoenen, handschoenen en beschermende kleding voor alle medewerkers

die in de buurt van grote dieren als paarden komen, in ieder geval achter de schermen.

- Gebruik altijd zadel, stijgbeugels en teugels als een paard bereden wordt, net als rijlaarzen of schoenen met een kleine hak voor de ruiter en indien mogelijk een ruitercap.
- Houd rekening met de voorschriften in artikel 8.1, 8.2 en 8.3 van het Arbobesluit als PBM gebruikt worden.

Literatuurlijst

Boeken/Vakbladen

Helm, S. van der & Smith, S. (2013). *Jaap, topmodel*. Vianen/Antwerpen: The House of Books.

Ruijter, E. de (juli 2016). De Waldvogel achter een hek, Zichtlijnen No 167

<https://www.vpt.nl/themas/search/de-waldvogel-achter-een-hek-eric-de-ruijter-zichtlijnen-167-juli-2016.html>

Alphen, M.D. van, Alphen, W.J.T. van, Beuker, T., Beusker, D., Biggelaar, R. van den, Boere, A.H.M., . . . Zonneveld, K. (2021). *Praktijkgids arbeidsveiligheid*. Alphen aan de Rijn: Vakmedianet

Internetpagina's

Algemene directie Humanisering van de arbeid (2009). Veiligheid in de paardensector. Geraadpleegd op 14 april, 2023 van https://werk.belgie.be/sites/default/files/nl/modules_pages/publicaties/document/preven>tagri/veiligheid-in-de-paardensector.pdf

Beelen, van. NTN (2023). Theatervangnetten, Geraadpleegd op 14 april, 2023 van <https://vanbeelen.com/nl/projects/theatervangnetten/>

Helm, S. van der (2023). Dierencasting voor foto-, film-, en theaterproducties. Geraadpleegd op 14 april, 2023 van <http://www.catvertise.nl/>

Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (2009). Brochure veilig omgaan met paarden. Geraadpleegd op 14 april, 2023 van <https://paarden.vlaanderen.nl/themas/Veiligheid-verkeersregels-en-verzekeringen/Veilig-omgaan-met-paarden>

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2022). Arbeidsomstandighedenwet. Geraadpleegd in april, 2023 van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0010346/2022-05-20>

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2022). Arbeidsomstandighedenbesluit. Geraadpleegd in april, 2023 van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0008498/2023-01-01>

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2022). Wet dieren. Geraadpleegd in april, 2023 van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2022-12-22>

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2022). Besluit houders van dieren. Geraadpleegd in april, 2023 van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035217/2022-12-22>

Raad van State (2017). Uitspraak 201606234/1/A3. Geraadpleegd op 14 april, 2023 van <https://www.raadvanstate.nl/@109084/201606234-1-a3/>

Stichting Arbo & Podiumkunsten (2013). Arbocatalogus podiumkunsten/special effects. Geraadpleegd op 14 april, 2023 van www.arbopodium.nl/wp-content/uploads/AP_arbocatalogus/Arbocatalogus2013_PSA_Hoogte_FX_Werkgevers.pdf

Stigas (2012). Arbocatalogus agrarische en groene sectoren/paardenhouderij. Geraadpleegd op 14 april, 2023 van <https://www.stigas.nl/agroarbo/paardenhoudერი>

Vereniging voor Podiumtechnologie (2017). Nationale Opera & Ballet wint rechtszaak Siegfried. Geraadpleegd op 14 april 2023 van <https://www.vpt.nl/nieuws/nationale-opera-ballet-wint-rechtszaak-siegfried.html>

Interne documentatie

NO&B (2011, 2 februari). PRIE Legende. Geraadpleegd van Afdelingen (I:)/PenV-Producties/01-DNO/03 DNO producties afgevoerd/Legende/PRIE

NO&B (2011, 1 april). PRIE Platée.
Geraadpleegd van
Afdelingen (I:)/PenV-Producties/01-DNO/02
DNO producties repertoire/Platée/PRIE

NO&B (2011, 17 mei). Verslag technische
evaluatie ontwerpteam Platée. Geraadpleegd
van
Afdelingen (I:)/PenV-Producties/01-DNO/02
DNO producties repertoire/Platée/Verslagen

NO&B (2002-2023). Ongevallenregistraties.
Geraadpleegd van
Groepen (J:)/ARBO/Ongevallen/
ongevallenregistratie 2002, 2003, 2004, 2005,
2006, 2007, . . . 2023

Bijlagen

Bijlage I Arbowet en -besluit

Alleen de voor het onderzoek relevante artikelen, leden en onderdelen van de wetgeving zijn in de bijlage weergegeven.

Arbeidsomstandighedenwet Geraadpleegd op 02-04-2023. Geldend van 20-05-2022 t/m heden

Artikel 3

1. De werkgever zorgt voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers inzake alle met de arbeid verbonden aspecten en voert daartoe een beleid dat is gericht op zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden, waarbij hij, gelet op de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening, het volgende in acht neemt:
 - a. tenzij dit redelijkerwijs niet kan worden gevergd organiseert de werkgever de arbeid zodanig dat daarvan geen nadelige invloed uitgaat op de veiligheid en de gezondheid van de werknemer;
 - b. tenzij dit redelijkerwijs niet kan worden gevergd worden de gevaren en risico's voor de veiligheid of de gezondheid van de werknemer zoveel mogelijk in eerste aanleg bij de bron daarvan voorkomen of beperkt; naar de mate waarin dergelijke gevaren en risico's niet bij de bron kunnen worden voorkomen of beperkt, worden daartoe andere doeltreffende maatregelen getroffen waarbij maatregelen gericht op collectieve bescherming voorrang hebben boven maatregelen gericht op individuele bescherming; slechts indien redelijkerwijs niet kan worden gevergd dat maatregelen worden getroffen die zijn gericht op individuele bescherming, worden doeltreffende en passende persoonlijke beschermingsmiddelen aan de werknemer ter beschikking gesteld;
 - e. doeltreffende maatregelen worden getroffen op het gebied van de eerste hulp bij ongevallen, de brandbestrijding en de evacuatie van werknemers en andere aanwezige personen, en doeltreffende verbindingen worden onderhouden met de desbetreffende externe hulpverleningsorganisaties;
3. Ter uitvoering van het eerste lid draagt de werkgever zorg voor een goede verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen de bij de werkgever werkzame personen, waarbij hij rekening houdt met de bekwaamheden van de werknemers.

Artikel 5

1. Bij het voeren van het arbeidsomstandighedenbeleid legt de werkgever in een inventarisatie en evaluatie schriftelijk vast welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich brengt. Deze risico-inventarisatie en -evaluatie bevat tevens een beschrijving van de gevaren en de risico-beperkende maatregelen en de risico's voor bijzondere categorieën van werknemers.
3. Een plan van aanpak, waarin is aangegeven welke maatregelen zullen worden genomen in verband met de bedoelde risico's en de samenhang daartussen, een en ander overeenkomstig artikel 3, maakt deel uit van de risico-inventarisatie en -evaluatie. In het plan van aanpak wordt tevens aangegeven binnen welke termijn deze maatregelen zullen worden genomen.
6. De werkgever zorgt ervoor dat iedere werknemer kennis kan nemen van de risico-inventarisatie en -evaluatie.

Artikel 8

1. De werkgever zorgt ervoor dat de werknemers doeltreffend worden ingelicht over de te verrichten werkzaamheden en de daaraan verbonden risico's, alsmede over de maatregelen die erop gericht zijn deze risico's te voorkomen of te beperken.

Tevens zorgt de werkgever ervoor dat de werknemers doeltreffend worden ingelicht over de wijze waarop de deskundige bijstand, bedoeld in de artikelen 13, 14, 14a en 15, in zijn bedrijf of inrichting is georganiseerd.

2. De werkgever zorgt ervoor dat aan de werknemers doeltreffend en aan hun onderscheiden taken aangepast onderricht wordt verstrekt met betrekking tot de arbeidsomstandigheden.
3. Indien persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking van de werknemers worden gesteld en indien op arbeidsmiddelen of anderszins beveiligingen zijn aangebracht, zorgt de werkgever ervoor dat de werknemers op de hoogte zijn van hun doel en werking en de wijze waarop zij deze dienen te gebruiken.
4. De werkgever ziet toe op de naleving van de instructies en voorschriften gericht op het voorkomen of beperken van de in het eerste lid genoemde risico's alsmede op het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

Artikel 10

Indien bij of in rechtstreeks verband met de arbeid die de werkgever door zijn werknemers doet verrichten in een bedrijf of een inrichting of in de onmiddellijke omgeving daarvan gevaar kan ontstaan voor de veiligheid of de gezondheid van andere personen dan die werknemers, neemt de werkgever doeltreffende maatregelen ter voorkoming van dat gevaar.

Artikel 15

1. De werkgever laat zich ten aanzien van de naleving van zijn verplichtingen op grond van artikel 3, eerste lid, onder e, van deze wet bijstaan door een of meer werknemers die door hem zijn aangewezen als bedrijfshulpverleners.
2. Het verlenen van de bijstand houdt in elk geval in:
 - a. het verlenen van eerste hulp bij ongevallen;
 - b. het beperken en het bestrijden van brand en het beperken van de gevolgen van ongevallen;
 - c. het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen in het bedrijf of de inrichting.
3. De bedrijfshulpverleners beschikken over een zodanige opleiding en uitrusting, zijn zodanig in aantal en zodanig georganiseerd dat zij de in het tweede lid genoemde taken naar behoren kunnen vervullen.

Arbeidsomstandighedenbesluit

Geraadpleegd op 11-04-2023.

Geldend van 01-01-2023 t/m heden

Hoofdstuk 8. Persoonlijke beschermingsmiddelen en veiligheids- en gezondheidssignalering

Afdeling 1. Persoonlijke beschermingsmiddelen

Artikel 8.1. Algemene vereisten persoonlijk beschermingsmiddel

1. Een door de werkgever aan de werknemer ter beschikking gesteld persoonlijk beschermingsmiddel is in overeenstemming met de betreffende bepalingen inzake ontwerp, constructie en gebruik op het gebied van veiligheid en gezondheid, bedoeld in de Verordening (EU) 2016/425 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende persoonlijke beschermingsmiddelen en tot intrekking van Richtlijn 89/686/EEG van de Raad (PbEU 2016, L 81) en bedoeld in de Richtlijn (EU) 89/656 van de Raad van 30 november 1989 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor het gebruik op het werk van persoonlijke beschermingsmiddelen door de werknemers (PbEU 1989, L 393).
2. In alle gevallen moet een persoonlijk beschermingsmiddel:
 - a. geschikt zijn voor de te vermijden gevaren, zonder zelf een vergroot gevaar in te houden;
 - b. beantwoorden aan de bestaande omstandigheden op de arbeidsplaats;
 - c. afgestemd zijn op de ergonomische eisen en de vereisten met betrekking tot de gezondheid van de werknemers;
 - d. na de nodige aanpassingen geschikt zijn voor de drager.
3. Indien verschillende gevaren het tegelijkertijd dragen van meer dan één persoonlijk beschermingsmiddel noodzakelijk maken, zijn deze persoonlijke beschermingsmiddelen op elkaar afgestemd en blijven zij doelmatig tegen het betreffende gevaar of de betreffende gevaren.
4. De keuze van het persoonlijk beschermingsmiddel en de wijze waarop dit gebruikt moet worden, met name wat betreft de duur van het dragen, worden bepaald afhankelijk van de ernst van het gevaar, de frequentie van de blootstelling aan het gevaar en de kenmerken van de arbeidsplaats van iedere werknemer afzonderlijk alsmede van de doelmatigheid van het persoonlijk beschermingsmiddel.
5. Een persoonlijk beschermingsmiddel is in beginsel bestemd voor gebruik door één persoon. Indien de omstandigheden vereisen dat een persoonlijk beschermingsmiddel door meer dan één persoon gebruikt wordt, worden doeltreffende maatregelen genomen, opdat een dergelijk gebruik geen gezondheids- of hygiëneproblemen oplevert voor de onderscheiden gebruikers.
6. Adequate gegevens over ieder persoonlijk beschermingsmiddel, nodig voor de toepassing van het eerste, tweede, derde en vierde lid, zijn in het bedrijf of de inrichting beschikbaar en worden zonodig doorgegeven.
7. Persoonlijke beschermingsmiddelen worden slechts voor de beoogde doeleinden gebruikt.
8. Persoonlijke beschermingsmiddelen worden overeenkomstig de gebruiksaanwijzing gebruikt.

Artikel 8.2. Keuze persoonlijk beschermingsmiddel

Alvorens een persoonlijk beschermingsmiddel te kiezen maakt de werkgever, in het kader van de risico-inventarisatie en -evaluatie, bedoeld in artikel 5 van de wet, een beoordeling van de uitrusting die hij voornemens is ter beschikking te stellen, teneinde na te gaan in hoeverre deze voldoet aan de in artikel 8.1, eerste, tweede en derde lid gestelde voorwaarden. Deze beoordeling omvat:

- a. een risico-inventarisatie en -evaluatie van de gevaren die niet met andere middelen vermeden

- kunnen worden;
- b. een omschrijving van de kenmerken die de persoonlijke beschermingsmiddelen moeten bezitten om de onder *a* vermelde gevaren te kunnen ondervangen, rekening houdend met eventuele gevaarsbronnen die de persoonlijke beschermingsmiddelen zelf kunnen vormen;
 - c. een risico-inventarisatie en -evaluatie van de kenmerken van de betreffende persoonlijke beschermingsmiddelen die beschikbaar zijn, vergeleken met de onder *b* bedoelde kenmerken.

Artikel 8.3. Beschikbaarheid en gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen

1. Indien gevaar voor de veiligheid of de gezondheid van een werknemer op de arbeidsplaats aanwezig is of kan ontstaan, zijn voor de werknemers die aan dat gevaar blootstaan of kunnen blootstaan, persoonlijke beschermingsmiddelen in voldoende aantal beschikbaar.
2. In de gevallen, bedoeld in het eerste lid, wordt ervoor gezorgd dat de werknemers de persoonlijke beschermingsmiddelen gebruiken.
3. Persoonlijke beschermingsmiddelen worden onderhouden, gerepareerd en zindelijk gehouden.
4. Ten behoeve van het goed functioneren van persoonlijke beschermingsmiddelen vinden de noodzakelijke vervangingen daarvan plaats.

Bijlage II Arbocatalogus Podiumkunsten 2013

Deelcatalogus speciale effecten - Dieren in een voorstelling

Er bestaat in Nederland geen wetgeving met betrekking tot de gezondheid en het welzijn van circusdieren of dieren die gebruikt worden in (theater-)voorstellingen. Bij het werken met dieren moeten die veiligheidsmaatregelen getroffen worden die passen bij de eigenschappen van het dier. Duidelijke wettelijke richtlijnen zijn hiervoor niet vastgelegd. Onderstaande veiligheidsmaatregelen/aandachtspunten dienen dan ook te worden gezien als richtinggevend. Tot die veiligheidsmaatregelen kunnen o.a. worden gerekend:

- het transporteren en huisvesten van potentieel gevaarlijke dieren in beveiligde kooien, die het onmogelijk maken dat onbevoegden bij de dieren kunnen komen of ze kunnen aanraken;
- de aanwezigheid van met de dieren vertrouwde personen, evenals specifieke voorzorgsmaatregelen tegen mogelijk gevaarlijke en onberekenbare reacties van de dieren; dieren moeten onder voortdurend toezicht staan van ervaren, professionele trainers / verzorgers;
- veel dieren, vooral wilde dieren, kunnen heftig reageren op de reuk van alcohol; dit dient dus vermeden te worden;
- de trainer of verzorger is verantwoordelijk voor alle noodzakelijke licenties, vergunningen, medische papieren, etc.;
- stel u altijd op de hoogte van eventuele bijzondere regels (soms lokaal) ten aanzien van vervoer, huisvesting, etc.; dit in verband met eventuele ziektes als MKZ, vogelgriep, blauwtong, e.d.;
- voorzieningen voor transport, verplaatsing van dieren van en naar hokken (zoals een sluis), etc. dienen goed gezekeerd te worden aan vloeren en/of wanden;
- de dieren blijven altijd afgescheiden van het publiek; uitsluitend de trainer mag zich in dezelfde ruimte (zoals de piste) bevinden als het dier / de dieren;
- in overleg met een dierenarts worden afspraken gemaakt over de aanwezigheid van verdovende middelen; het is niet toegestaan buiten consult van een dierenarts om de dieren verdovende middelen toe te dienen;
- met de lokale overheid worden afspraken gemaakt over de aanwezigheid van wapens om het dier / de dieren in geval van een calamiteit te verdoven of te doden; uiteraard dienen de wapens uitsluitend te worden bediend door personen met vergunning;
- er dienen voldoende en geschikte vangmiddelen aanwezig te zijn (netten, e.d.);
- de trainer zorgt ervoor dat alle leden van cast en crew op de hoogte worden gesteld van de te nemen veiligheidsmaatregelen;
- bij kooien waar het mogelijk is om de hand door de spijlen of gaten te steken wordt op een afstand van 1,5 meter van de kooi een minimaal 1 meter hoge afscheiding geplaatst;
- deuren of luiken (o.i.d.) van kooien en hokken dienen te zijn voorzien van dubbele sloten of grendels die niet door de dieren te openen zijn, of door twee onafhankelijk van elkaar te openen schuiven of grendels; onbevoegden mogen de verblijven niet kunnen openen.

Een paard is een kuddedier. In de omgang dient rekening te worden gehouden met zijn natuurlijke instincten en reflexen. Denk hierbij aan schrikken en het vluchtgedrag dat hier een gevolg van kan zijn. In de kudde heeft een paard een leider, of is zelf de leider (meestal een leidende merrie). Als begeleider/verzorger/ruiter moeten wij de leider zijn. Dit betekent duidelijk en consequent zijn in de omgang met het dier. Bij twijfel neemt het paard het initiatief over.

De begeleiding van hengsten vraagt een bijzondere aanpak en is alleen geschikt voor professionals, die gewend zijn met hengsten om te gaan.

Wat is de gewenste situatie?

- Begeleiders/verzorgers worden niet verwond door een paard.
- Begeleiders/verzorgers zijn bekend met de risico's tijdens verzorgen (poetsen, wassen, toiletteren), trainen, het begeleiden van het paard aan een halster, het in- en uitladen in trailers/vrachtauto's, bekneeld raken in boxen, kans op trappen en soms ook bijten en schrikreacties zoals vluchtgedrag.

Maatregelen

- Zorg voor voldoende toezicht in de stallen bij werkzaamheden.
- Let op het gedrag van paarden en benader paarden op de juiste wijze.
- Draag de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen

Checklist

- Maak bij begeleiding van een paard aan een halster altijd een touw aan het halster vast en houdt het uiteinde in de linkerhand en de rechterhand ongeveer 30 tot 50 cm onder de knip.
- Sla nooit een touw, longe of teugel om een arm of hand.
- Loop altijd aan de linkerkant van het paard.
- Waarschuw altijd een paard bij benadering.
- Zorg ervoor dat u in het gezichtsveld van het paard blijft (zie tekening). Maak het paard attent (spreek hem aan) op het betreden van de stal/box. Noem altijd de naam van het paard als de stal/box wordt ingelopen. Als een paard staat te slapen kan het schrikken en naar achteren slaan.
- Bij het loslaten in de weide het paard eerst omdraaien met zijn hoofd naar je toe. Laat het paard dus niet langs je heen los: het paard kan uit vrolijkheid 3 meter ver achteruit slaan!
- Wees consequent en duidelijk naar het paard toe. Stil staan bij de verzorging en bij het op- en afstijgen moet een gewoonte zijn.
- Zet een paard bij de verzorging correct vast, niet los laten staan op de poetsplaats achter twee touwen/kettingen met een halster ertussen. Als het paard klauwt met zijn voorbenen kan hij in het halster terechtkomen en zich verwonden.
- Draag tijdens de verzorging en begeleiding van paarden veiligheidsschoeisel.
- Draag tijdens het longeren handschoenen. Een striemend, snel uit de hand getrokken touw, kan pijnlijke (brandende) wonden veroorzaken. Sla de longeerlijn niet om de hand.

Bijlage IV Wet dieren en Besluit houders van dieren

Alleen de voor het onderzoek relevante artikelen, leden en onderdelen van de wetgeving zijn in de bijlage weergegeven.

Wet dieren Geraadpleegd op 11-04-2023. Geldend van 22-12-2022 t/m heden

Artikel 1.3. Intrinsieke waarde

1. De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.
2. Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.
3. Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:
 - a. dorst, honger en onjuiste voeding;
 - b. fysiek en fysiologisch ongerief;
 - c. pijn, verwonding en ziektes;
 - d. angst en chronische stress;
 - e. beperking van hun natuurlijk gedrag;

voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Besluit houders van dieren Geraadpleegd op 11-04-2023. Geldig van 22-12-2022 t/m heden

§ 2. Houden van dieren ten behoeve van circussen en andere optredens

Artikel 4.14. Verbod op deelname met andere dan aangewezen dieren aan een circus of ander optreden en op vervoer van die dieren ten behoeve van een circus of ander optreden

1. Het is verboden met andere zoogdieren dan die behoren tot de diersoorten, genoemd in bijlage IV, deel te nemen aan een circus of een ander optreden.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid te vervoeren ten behoeve van:
 - a. een in Nederland gevestigd circus of een in Nederland gevestigde natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap die met die dieren deelneemt aan een circus of een ander optreden, of
 - b. een niet in Nederland gevestigd circus of een niet in Nederland gevestigde natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap die met die dieren deelneemt aan een circus of een ander optreden in Nederland.

3. Het verbod, bedoeld in het eerste en tweede lid, is niet van toepassing op optredens in dierentuinen als bedoeld in artikel 4.1.

Artikel 3.11. Vakbekwaamheid

1. In de inrichting is een beheerder werkzaam die in het bezit is van een door Onze Minister erkend bewijs van vakbekwaamheid voor de diergroep waarmee activiteiten in de inrichting worden verricht.
2. Een kopie van het in het eerste lid bedoelde bewijs van vakbekwaamheid wordt bij een inspectie ter naleving van dit besluit aan de daartoe aangewezen ambtenaar ter beschikking gesteld.

Besluit houders van dieren Geraadpleegd op 11-04-2023. Geldig van 22-12-2022 t/m heden

Artikel 6.6. Vakbekwaamheid bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren

2. Het erkende bewijs van vakbekwaamheid op basis van het Honden- en kattenbesluit 1999, zoals dat gold onmiddellijk voor het tijdstip van intrekking van dat besluit, geldt als bewijs van vakbekwaamheid als bedoeld in artikel 3.11, voor zover activiteiten worden verricht met honden en katten.

Besluit houders van dieren Geraadpleegd op 12-04-2023. Geldend van 22-12-2022 t/m heden

Bijlage IV. als bedoeld in artikel 4.14 van het besluit

Aangewezen soorten van zoogdieren waarmee deelname aan en vervoer ten behoeve van een circus of een ander optreden is toegestaan.

Soorten

Equus asinus	(Ezel)
Equus caballus	(Paard)
Canis lupus familiaris	(Hond)
Felis catus	(Kat)
Bos taurus	(Rund)
Ovis aries	(Schaap)
Capra hircus	(Geit)
Sus scrofa	(Varken)
Lama glama (Guanaco familiaris)	(Lama)
Vicugna pacos	(Alpaca)
Camelus bactrianus	(Kameel)
Camelus dromedarius	(Dromedaris)
Oryctolagus cuniculus	(Konijn)
Rattus norvegicus	(Bruine rat)
Mus musculus	(Tamme muis/huismuis)
Cavia porcellus	(Cavia)
Mesocricetus auratus	(Goudhamster)
Meriones unguiculatus	(Gerbil)

Bijlage V PRIE Legende

Checklist PRIE

De Nederlandse Opera
 productie: **Legende - 10/11.6** ds
 checklist versie: 3.1
 datum: 2 februari 2011

eerstvolgende PT-vergadering: nvt
 eerstvolgende OT-vergadering: nvt

NB: Deze prië is nog niet door de productieteam goedgekeurd.

1 Veiligheid orkestbak

1.1	Welke omstandigheden maken dat het orkestbakprotocol niet gevolgd kan worden?	☒ nvt ☐ beschrijf:
-----	---	---

2 Veiligheid decor

2.1	Zijn in het decor schuine of onregelmatige loop- en stavlakken vermeden?	☐ ja ☒ nee, beschrijf:	I.v.m. de preset van de opblaasbare walvis ligt hierover een kleed: struikelgevaar. Actie: Er wordt een goed gerepeteerde situatie gecreeërd. Antislip onder zwart canvas vortoneel.
2.2	Op welke manier kan het decor tot gevaarlijke situaties leiden?	☒ nvt ☐ beschrijf:	
2.3	Zijn er omstandigheden waardoor potentiaalverrekening niet toegepast kan worden?	☒ nvt ☐ beschrijf:	
2.4	Blijven zaalbruggen vrij van blokkades door het decor of techniek?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:	
2.5	Heeft de lasinspecteur inspectie verricht op alle dynamisch belaste decorstukken?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:	
2.6	Indien de productie een reprise is, zijn dan de diverse elektrische onderdelen gekeurd volgens de huidige normen?	☐ ja ☐ nee ☒ nvt	
2.7	Is valgevaar op en rond het toneel en het decor voorkomen.	☐ ja ☒ nee, beschrijf:	2 gaten in toneelvloer: souffleursluik en luik in heftoneel 5. Actie: goed repeteren, fysieke bewaking.

1/5

3 Rekwisieten

3.1 Beschrijf welke gevaarlijke situaties kunnen ontstaan bij het gebruik van rekwisieten tijdens deze productie?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
---	---

4 Speciale effecten - bijzondere risico's

4.1 Wordt het gebruik van brandbare gassen of open vuur vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.2 Wordt het gebruik van verbrandingsmotoren vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.3 Wordt het gebruik van pyrotechnisch (explosief) materiaal vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.4 Wordt het gebruik van wapens vermeden?	☐ ja ☒ nee, beschrijf: Grote zwaard. Actie: toezicht door rekwisiteur.
4.5 Wordt het gebruik van rook/mist/nevel/droogijs vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.6 Wordt het gebruik van sigaretten of andere brandende voorwerpen vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.7 Wordt het gebruik van water vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.8 Wordt acrobatiek of stuntwerk vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.9 Wordt het gebruik van een vlieginstallatie vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
4.10 Wordt het gebruik van laser(-show) vermeden?	☒ ja ☐ nee, beschrijf:

5 **Kostuums**

5.1	Kruis aan als het brandwerend maken van kostuums nodig is.	☐ nodig
5.2	Kruis aan als veiligheidsneuzen in het schoeisel nodig zijn.	☐ nodig

6 **Veiligheid artiesten en technici tijdens repetities en voorstellingen**

6.1	Op welke plaatsen kunnen mensen bekneld raken? En wat is gedaan om dit te voorkomen?	☐ nvt ☒ beschrijf: Bij de opkomst door het souffleursluik. Actie: Knellijsten.
6.2	Op welke plaatsen is (hoofd-)stootgevaar? En wat is gedaan om dit te voorkomen?	☒ nvt ☐ beschrijf:
6.3	Op welke plaatsen is verblindingsgevaar? En wat is gedaan om dit te voorkomen?	☒ nvt ☐ beschrijf:
6.4	Zijn er harde geluidseffecten, anders dan het orkestgeluid. En wat is gedaan om medewerkers hiertegen te beschermen?	☐ nvt ☒ beschrijf: In de compositie komen geluidseffecten voor. beoordelen of dit een risico is. Dan pas evt. maatregelen nemen. Actie: Geluidseffect minder hard afspelen.
6.5	Zijn alle riskante looproutes gemarkeerd / verlicht?	☒ nvt ☐ beschrijf:
6.6	Wordt het heffen van mensen voorkomen? Bijvoorbeeld met liftinstallatie, heftoneel of handmatig (laatste is n.v.t. op dansers).	☐ ja ☒ nee, beschrijf: Opkomst souffleurshok via schaarlift, zie punt 6.1. Actie: Knellijsten plaatsen, visuele bewaking, altijd dezelfde operator.
6.7	Wordt vermeden dat materialen in het decor gebruikt worden, die hier eigenlijk niet voor bedoeld zijn? (zand, etc.)	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
6.8	Is er een actueel overzicht van bijzondere arbeidsmiddelen. Bijvoorbeeld liften, draaischijven, AGV's, hydromotoren, etc.	☒ ja ☐ nee, voeg dan toe

7 Bijzondere groepen

7.1	Is de vergunning en plan van aanpak gereed voor de kinderen die spelen in deze productie?	☒ ja ☐ nee ☐ nvt
7.2	Zijn er afspraken over de begeleiding en het toezicht op figuranten in deze productie?	☒ ja ☐ nee ☐ nvt
7.3	Zijn er afspraken over de begeleiding en het toezicht op tijdelijke medewerkers die bij de producties betrokken zijn, zoals uitzendkrachten en freelancers	☒ ja ☐ nee ☐ nvt
7.4	Hoeveel zwangere medewerkers zijn u bekend in deze productie? En welke extra maatregelen zijn hiervoor nodig?	☒ nvt
7.5	Is het gebruik van levende dieren op het toneel vermeden?	☐ ja ☒ nee, beschrijf: Er zullen 4 honden en 1 ezel op het toneel zijn. Actie: Professionele begeleiding. Er is navraag gedaan naar evt. allergiën. Tot nu toe blijkt niemand allergisch.

8 Veiligheid bezoekers

8.1	Wordt het gebruik van een stroboscoop of ander sterk knipperend licht vermeden? Dit i.v.m. epilepsiegevaar.	☒ ja ☐ nee, beschrijf:
8.2	Is een lang changement waarbij het zaallicht uit blijft vermeden?	☒ ja ☐ nee ☐ nvt
8.3	Staat de orkestbakvloer even hoog of hoger dan de zaalvloer? (Nieuwe vraag op verzoek van Bas Schotsman via Roland Scholtz.)	☐ ja ☐ nee Zie het standaard orkestbakprotocol (d.d. 14 januari 2003) dat permanent in de PRIE-conference staat en in prie-mappen op het zijtoneel.

9 Opmerkingen / Vergeten zaken

geen

10 Bijlagen

- 1 Vertrouwensonthefing arbeid door kinderen

- 2 Maximale snelheden voor liftbewegingen
 - 3 Confetti-protocol
-

versie 1 = aanvang studiorepetities
versie 2 = aanvang werkzaamheden op hoofdtoneel
versie 3 = generale

Vanaf versie 1 ligt de volledige PRIE-map, met daarin o.a. deze checklist, voor allen ter inzage in de PRIE-bak onder het eerstehulp-kastje bij de tafel van de voorstellingsleiding op het toneel.

Reacties/accord:

	☐	productieteam
		productiebetrokkenen
13-sep-10	☒	productieleider
	☐	toneelmeester
27-okt-10	☒	1e belichter
13-jan-11	☒	voorstellingsleider
		directeur TOM I
2-feb-11	☒	directeur TOM II
	☐	arbo-coördinator

Geschiedenis van deze PRIE:

28-mei-10	versie 0
13-sep-10	versie 0.1
10-dec-10	versie 1
11-jan-11	versie 1.1
13-jan-11	versie 2
13-jan-11	versie 2.1
20-jan-11	versie 2.2
28-jan-11	versie 3
2-feb-11	versie 3.1

Bijlage VI Risicobeoordelingen

Omschrijving project / werkzaamheden:

TRA Medewerkers en Artiesten

Het werken met/in de omgeving van paarden tijdens een productie van Nationale Opera & Ballet. Bij repetities en voorstellingen op het podium en daaromheen.

Omschrijving situatie/ bijzonderheden:

De veiligheidsrisico's voor medewerkers en artiesten van NO&B (inclusief de eigenaar en de professionele begeleider).

TRA opgesteld

door: F. A. de Lijser

Datum: 25-4-2023

Paraaf:

Taak / activiteit	Omschrijving gevaar	Gevolg	Risico factoren				R voor	Reductie maatregel(en)	Risico factoren			
			W	B	E	R na						
Het paard in en uit de trailer laden.	Omver geduwd worden door het paard.	Vallen met lichamelijk letsel en verzuim tot gevolg.	6	2	3	36	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	3	6	
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	6	
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6	
							Gebruik antislipmatten.	3	2	3	18	
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	3	18	
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	3	6	

Het paard in en uit de trailer laden.	Verstrikt raken in halstertouw.	Meegesleurd worden, vinger bekneld. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Gebruik antislipmatten.	3	2	7	42
							Zorg dat het halstertouw niet om de hand of vingers geslagen is.	0,5	2	7	7
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
Het paard in en uit de trailer laden.	Halstertouw slijpt door handpalm.	Brandwonden aan de handpalm met lichamenteel letsel en verzuim tot gevolg.	6	2	3	36	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	3	6
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	6
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6
							Gebruik antislipmatten.	3	2	3	12
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	3	12
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	0,5	2	3	3
Het paard in en uit de trailer laden.	Gebeten worden door het paard.	Bijt-wond. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Gebruik antislipmatten.	3	2	7	42
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
Het paard in en uit de trailer laden.	Schop krijgen van het paard.	Kneuzing, botbreuk (interne) bloeding. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Gebruik antislipmatten.	3	2	7	42
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42

Het paard in en uit de trailer laden.	Een kopstoot krijgen van het paard.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Gebruik antislipmatten.	3	2	7	42
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
Het paard in en uit de trailer laden.	Bekneld raken onder/tussen het paard.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijke dood tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Gebruik antislipmatten.	1	2	15	30
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30
Het paard in en uit de trailer laden.	Vertrappeld worden door het paard.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijke dood tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Gebruik antislipmatten.	1	2	15	30
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30
Het paard wacht backstage of in de coulissen.	Omver geduwd worden door het paard.	Vallen met lichamelijk letsel en verzuim tot gevolg.	6	2	3	36	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	3	6
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	6
							Zorg dat het paard met hekken is afgeschermd of gezekerd.	0,2	1	3	0,6
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	3	6
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	3	18
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	3	18

Het paard wacht backstage of in de coulissen.	Gebeten worden door het paard.	Vallen met lichamenteel letsel en verzuim tot gevolg.	6	2	3	36	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	3	6
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	6
							Zorg dat het paard met hekken is afgeschermd of gezekeerd.	0,2	1	3	0,6
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	3	6
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	3	18
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	3	18
Het paard wacht backstage of in de coulissen.	Schop krijgen van het paard.	Kneuzing, botbreuk (interne) bloeding. Ernstig lichamenteel letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard met hekken is afgeschermd of gezekeerd.	0,2	1	7	1,4
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	7	14
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
Het paard wacht backstage of in de coulissen.	Bekneld raken onder/tussen het paard.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijke dood tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard met hekken is afgeschermd of gezekeerd.	0,2	1	15	3
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	0,5	2	15	15
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30

Het paard wacht backstage of in de coulissen.	Vertrappeld worden door het paard.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenlijk letsel met mogelijke dood tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard met hekken is afgeschermd of gezekerd.	0,2	1	15	3
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	0,5	2	15	15
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30
Het paard verplaatst zich tussen het betonnen gebied, het zijtoneel en de coulissen.	Omver geduwd worden door het paard.	Vallen met lichamenlijk letsel en verzuim tot gevolg.	6	2	3	36	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	3	6
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	6
							Antislipmatten gebruiken voor de hele route.	3	2	3	18
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	3	6
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	3	18
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	3	18
Het paard verplaatst zich tussen het betonnen gebied, het zijtoneel en de coulissen.	Verstrikt raken in halstertouw.	Meegesleurd worden, vinger bekneld. Ernstig lichamenlijk letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Antislipmatten gebruiken voor de hele route.	3	2	7	42
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Halstertouw niet om de hand slaan.	0,5	2	7	7
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	7	14
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
Het paard verplaatst zich tussen het betonnen gebied, het zijtoneel en de coulissen.	Gebeten worden door het paard.	Bijt wond. Ernstig lichamenlijk letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Antislipmatten gebruiken voor de hele route.	3	2	7	42
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	7	14
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42

Het paard verplaatst zich tussen het betonnen gebied, het zijtoneel en de coulissen.	Schop krijgen van het paard.	Kneuzing, botbreuk (interne) bloeding. Ernstig lichamenteel letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Antislipmatten gebruiken voor de hele route.	3	2	7	42
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	7	14
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
Het paard verplaatst zich tussen het betonnen gebied, het zijtoneel en de coulissen.	Bekneld raken onder/tussen het paard.	Kneuzing, botbreuk (interne) bloeding. Ernstig lichamenteel letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							Antislipmatten gebruiken voor de hele route.	1	2	15	30
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	0,5	2	15	15
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30
Het paard verplaatst zich tussen het betonnen gebied, het zijtoneel en de coulissen.	Vertrappeld worden door het paard.	Kneuzing, botbreuk (interne) bloeding. Ernstig lichamenteel letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							Antislipmatten gebruiken voor de hele route.	1	2	15	30
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	0,5	2	15	15
							Geen omstanders, onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30
Acteren met een paard op het toneel.	Omver geduwd worden door het paard.	Vallen met lichamenteel letsel en verzuim tot gevolg.	6	2	3	36	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	3	6
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	6
							De eigenaar begeleidt het paard ook op het toneel.	1	2	3	6
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	3	6
							Geen onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	3	18
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	3	18

Acteren met een paard op het toneel.	Verstrikt raken in halstertouw.	Meegesleurd worden, vinger bekneld. Ernstig lichamenteel letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							De eigenaar begeleidt het paard ook op het toneel.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	7	14
							Geen onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Halstertouw niet om de hand slaan.	0,5	2	7	7
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
Acteren met een paard op het toneel.	Gebeten worden door het paard.	Bijtmond. Ernstig lichamenteel letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	1	2	7	14
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							De eigenaar begeleidt het paard ook op het toneel.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	7	14
							Geen onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42
							Acteren met een paard op het toneel.	Schop krijgen van het paard.	Kneuzing, botbreuk (interne) bloeding. Ernstig lichamenteel letsel met onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2
Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14							
De eigenaar begeleidt het paard ook op het toneel.	1	2	7	14							
Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14							
Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	1	2	7	14							
Geen onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	3	2	7	42							
Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	3	2	7	42							
Acteren met een paard op het toneel.	Bekneld raken onder/tussen het paard.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijke dood tot gevolg.	3	2	15	90					
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							De eigenaar begeleidt het paard ook op het toneel.	0,5	2	15	15
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	0,5	2	15	15
							Geen onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Antislipvloer gebruiken op het toneel.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30

Acteren met een paard op het toneel.	Vertrappeld worden door het paard.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenlijk letsel met mogelijke dood tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg altijd voor ervaren professionele begeleiding.	0,5	2	15	15
							Zorg dat het paard getraind is en geselecteerd op geschiktheid.	0,5	2	15	15
							De eigenaar begeleidt het paard ook op het toneel.	0,5	2	15	15
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	15	15
							Medewerkers volgen instructies op van de begeleider.	0,5	2	15	15
							Geen onverwachte situaties, lawaai of andere omstandigheden die een schikreactie kunnen veroorzaken.	1	2	15	30
							Antislipvloer gebruiken op het toneel.	1	2	15	30
							Gebruik handschoenen, veiligheidsschoenen en veiligheidsvest.	1	2	15	30

Kinney & Wiruth Risico Model*

W	Waarschijnlijkheid <i>Waarschijnlijkheid optreden v.h. risicoscenario</i>	B	Blootstelling <i>Blootstelling aan het gevaar</i>	E	Effect <i>Effect of ernst v.h. mogelijke letsel</i>
10	Te verwachten (komt vaak/ vaker voor binnen het bedrijf)	10	Zeer lang en/ of zeer frequent (meerdere keren per dag)	100	Catastrofe, vele doden
6	Zeer wel mogelijk (enkele keren per jaar in bedrijf gebeurd)	6	Lang en/ of frequent (regelmatig/ dagelijks)	40	Ramp, enkele doden
3	Ongewoon (laatste jaren in bedrijf wel eens gebeurd)	3	Middellang en/ of geregeld (wekelijks)	15	Zeer ernstig, een dode
1	Onwaarschijnlijk maar mogelijk in grensgeval (laatste 10 jaar niet voorgekomen in bedrijf)	2	Kort en/ of af en toe (maandelijks)	7	Ernstig, onomkeerbaar effect (invaliditeit)
0,5	Denkbaar maar onwaarschijnlijk (wel van gehoord binnen bedrijfstak, niet in bedrijf zelf)	1	Zeer kort en/ of zelden (enkele keren per jaar)	3	Belangrijk, letsel met verzuim
0,2	Praktisch onmogelijk (nooit van gehoord binnen bedrijfstak/ branche)	0,5	Extreem kort en/ of zeer zelden (< 1 maal per jaar)	1	Gering, letsel zonder verzuim
0,1	Bijna niet denkbaar (nooit van gehoord)				

R = W x B x E		
R	Risico	Mogelijke maatregel
> 400	Zeer hoog	Overweeg stopzetten activiteit
200 – 400	Hoog	Onmiddellijk maatregelen vereist
70 – 200	Substantieel	Correctie is nodig
20 – 70	Mogelijk	Aandacht vereist
< 20	Licht	Wellicht aanvaardbaar

* Gebaseerd op Kinney & Wiruth (1976)

Omschrijving project / werkzaamheden:

TRA Orkest

Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.

Omschrijving situatie/ bijzonderheden:

De veiligheidsrisico's voor orkestleden van een bezoekend orkest (inclusief dirigent). Er hangt een vangnet boven de orkestbak. Dat net is ontworpen voor het opvangen van mensen en niet voor paarden. De breeksterkte van de 10 mm dikke dyneema pees in het net is 7,2 ton. Het is onduidelijk wat de gevolgen zijn als een paard in het vangnet terecht komt. Is (de pees van) het net sterk genoeg? Hoe ver zakt het net door als het net het houdt? Kunnen orkestleden dan alsnog geraakt worden? Deze TRA is opgesteld met de aanname dat het huidige net het waarschijnlijk houdt. Het verdient de aanbeveling om te onderzoeken wat er werkelijk kan gebeuren en wat de mogelijke gevolgen zijn.

TRA opgesteld

door: F A de Lijser

Datum: 22-4-2023

Paraaf:

Taak / activiteit	Omschrijving gevaar	Gevolg	Risico factoren				R voor	Reductie maatregel(en)	Risico factoren				R na
			W	B	E	W			B	E			
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Een schop krijgen van een paard dat in het vangnet beland.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijke dood tot gevolg.	3	2	15	90	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	1	2	15	30		
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	1	2	15	30		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door hekken.	0,1	0,5	15	0,75		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door het paard te zekeren.	0,2	1	15	3		
							Zorg dat het zeker is dat het vangnet boven de orkestbak sterk genoeg is om een paard op te vangen.	1	0,5	15	7,5		
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	15	30		
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Een kopstoot krijgen van een paard dat in het vangnet beland.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	3	2	7	42	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	1	2	7	14		
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	1	2	7	14		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door hekken.	0,1	0,5	7	0,35		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door het paard te zekeren.	0,2	1	7	1,4		
							Zorg dat het zeker is dat het vangnet boven de orkestbak sterk genoeg is om een paard op te vangen.	1	0,5	7	3,5		
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14		
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Bekneld raken onder een paard dat in het vangnet beland.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijke dood tot gevolg.	1	2	40	80	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	2	40	40		
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	2	40	40		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door hekken.	0,1	0,5	40	2		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door het paard te zekeren.	0,2	1	40	8		
							Zorg dat het zeker is dat het vangnet boven de orkestbak sterk genoeg is om een paard op te vangen.	0,2	0,5	40	4		
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	40	40		
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Vertrappeld worden door een paard dat in het vangnet beland.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijke dood tot gevolg.	1	2	40	80	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	2	40	40		
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	2	40	40		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door hekken.	0,1	0,5	40	2		
							Schermbetanding het paard af van de orkestbak door het paard te zekeren.	0,2	1	40	8		
							Zorg dat het zeker is dat het vangnet boven de orkestbak sterk genoeg is om een paard op te vangen.	0,2	0,5	40	4		
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	40	40		

Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Gebeten worden door een paard dat in het vangnet beland.	Bijtwond. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	1	2	7	14	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	2	7	7
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	2	7	7
							Schermt het paard af van de orkestbak door hekken.	0,1	0,5	7	0,35
							Schermt het paard af van de orkestbak door het paard te zekeren.	0,2	1	7	1,4
							Zorg dat het zeker is dat het vangnet boven de orkestbak sterk genoeg is om een paard op te vangen.	0,2	0,5	7	0,7
						Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	2	7	7	
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Gewond raken door de paniek die uitbreekt als een paard in het vangnet beland.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamenteel letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	3	2	7	42	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	1	2	7	14
							Schermt het paard af van de orkestbak door hekken.	0,1	0,5	7	0,35
							Schermt het paard af van de orkestbak door het paard te zekeren.	0,2	1	7	1,4
							Zorg dat het zeker is dat het vangnet boven de orkestbak sterk genoeg is om een paard op te vangen.	3	2	7	42
						Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14	

Kinney & Wiruth Risico Model*

W	Waarschijnlijkheid <i>Waarschijnlijkheid optreden v.h. risicoscenario</i>	B	Blootstelling <i>Blootstelling aan het gevaar</i>	E	Effect <i>Effect of ernst v.h. mogelijke letsel</i>
10	Te verwachten (komt vaak/ vaker voor binnen het bedrijf)	10	Zeer lang en/ of zeer frequent (meerdere keren per dag)	100	Catastrofe, vele doden
6	Zeer wel mogelijk (enkele keren per jaar in bedrijf gebeurd)	6	Lang en/ of frequent (regelmatig/ dagelijks)	40	Ramp, enkele doden
3	Ongewoon (laatste jaren in bedrijf wel eens gebeurd)	3	Middellang en/ of geregeld (wekelijks)	15	Zeer ernstig, een dode
1	Onwaarschijnlijk maar mogelijk in grensgeval (laatste 10 jaar niet voorgekomen in bedrijf)	2	Kort en/ of af en toe (maandelijks)	7	Ernstig, onomkeerbaar effect (invaliditeit)
0,5	Denkbaar maar onwaarschijnlijk (wel van gehoord binnen bedrijfstak, niet in bedrijf zelf)	1	Zeer kort en/ of zelden (enkele keren per jaar)	3	Belangrijk, letsel met verzuim
0,2	Praktisch onmogelijk (nooit van gehoord binnen bedrijfstak/ branche)	0,5	Extreem kort en/ of zeer zelden (< 1 maal per jaar)	1	Gering, letsel zonder verzuim
0,1	Bijna niet denkbaar (nooit van gehoord)				

R = W x B x E		
R	Risico	Mogelijke maatregel
> 400	Zeer hoog	Overweeg stopzetten activiteit
200 – 400	Hoog	Onmiddellijk maatregelen vereist
70 – 200	Substantieel	Correctie is nodig
20 – 70	Mogelijk	Aandacht vereist
< 20	Licht	Wellicht aanvaardbaar

* Gebaseerd op Kinney & Wiruth (1976)

Omschrijving project / werkzaamheden:**TRA Publiek**

Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.

Omschrijving situatie/ bijzonderheden:

De veiligheidsrisico's voor publiek dat in de zaal zit tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet. Het publiek in de zaal is door hoogte afgeschermd van het podium. Bovendien schermt de orkestbak het grootste deel van de zaal af. Er hangt een vangnet boven de orkestbak. Het is onduidelijk wat de gevolgen zijn als een paard in het vangnet terecht komt.

Aan de zijkanten van het toneel is ongeveer een meter van de zaal niet afgeschermd door de orkestbak. Daar kan een paard in een onwaarschijnlijke situatie direct in de zaal terecht komen.

TRA opgesteld door: F A de Lijser

Datum: 24-4-2023

Paraaf:

Taak / activiteit	Omschrijving gevaar	Gevolg	Risico factoren				R voor	Reductie maatregel(en)	Risico factoren			
			W	B	E	R			W	B	E	R na
Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Bekneld raken onder een paard dat in de zaal terecht komt.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamenlijk letsel met mogelijke dood tot gevolg.	1	1	40	40	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	1	40	20	
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	1	40	20	
							Schermd het paard af van de zaal door hekken.	0,1	0,5	40	2	
							Schermd het paard af van de zaal door het paard te zekeren.	0,2	0,5	40	4	
							Zorg voor voldoende repetitie	0,5	1	40	20	

Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Vertrappeld worden door een paard dat in de zaal terecht komt.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijke dood tot gevolg.	1	1	40	40	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	1	40	20
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleid op het toneel.	0,5	1	40	20
							Schermd het paard af van de zaal door hekken.	0,1	0,5	40	2
							Schermd het paard af van de zaal door het paard te zekeren.	0,2	0,5	40	4
							Zorg voor voldoende repetitie	0,5	1	40	20
Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Schop krijgen van een paard dat in de zaal terecht komt.	Kneuzing, botbreuk, verbrijzeling, (interne) bloeding, verlamming. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijke dood tot gevolg.	1	1	15	15	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	1	15	7,5
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	1	15	7,5
							Schermd het paard af van de zaal door hekken.	0,1	0,5	15	0,75
							Schermd het paard af van de zaal door het paard te zekeren.	0,2	0,5	15	1,5
							Zorg voor voldoende repetitie	0,5	1	15	7,5
Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Gebeten worden door een paard dat in de zaal terecht komt.	Bijtwond. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	1	1	7	7	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	1	7	3,5
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	1	7	3,5
							Schermd het paard af van de zaal door hekken.	0,1	0,5	7	0,35
							Schermd het paard af van de zaal door het paard te zekeren.	0,2	0,5	7	0,7
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	1	7	3,5
Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Een kopstoot krijgen van een paard dat in de zaal terecht komt.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	1	1	7	7	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	1	7	3,5
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	1	7	3,5
							Schermd het paard af van de zaal door hekken.	0,1	0,5	7	0,35
							Schermd het paard af van de zaal door het paard te zekeren.	0,2	0,5	7	0,7
							Zorg voor voldoende repetitie	0,5	1	7	3,5
Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Gewond raken door de paniek die uitbreekt als een paard in het vangnet beland.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	3	1	7	21	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	1	1	7	7
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	1	1	7	7
							Schermd het paard af van de orkestbak door hekken.	0,1	0,5	7	0,35
							Schermd het paard af van de orkestbak door het paard te zekeren.	0,2	0,5	7	0,7
							Zorg voor voldoende repetitie	1	1	7	7

Als publiek in de zaal zitten tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een paard wordt ingezet.	Gewond raken door de paniek die uitbreekt als een paard in de zaal terecht komt.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	1	1	7	7	Zorg dat het paard geselecteerd is op geschiktheid.	0,5	1	7	3,5
							Zorg dat de eigenaar het paard begeleidt op het toneel.	0,5	1	7	3,5
							Schermd het paard af van de zaal door hekken.	0,1	0,5	7	0,35
							Schermd het paard af van de zaal door het paard te zekeren.	0,2	0,5	7	0,7
							Zorg voor voldoende repetitie	0,5	1	7	3,5

Kinney & Wiruth Risico Model*

W	Waarschijnlijkheid <i>Waarschijnlijkheid optreden v.h. risicoscenario</i>	B	Blootstelling <i>Blootstelling aan het gevaar</i>	E	Effect <i>Effect of ernst v.h. mogelijke letsel</i>
10	Te verwachten (komt vaak/ vaker voor binnen het bedrijf)	10	Zeer lang en/ of zeer frequent (meerdere keren per dag)	100	Catastrofe, vele doden
6	Zeer wel mogelijk (enkele keren per jaar in bedrijf gebeurd)	6	Lang en/ of frequent (regelmatig/ dagelijks)	40	Ramp, enkele doden
3	Ongewoon (laatste jaren in bedrijf wel eens gebeurd)	3	Middellang en/ of geregeld (wekelijks)	15	Zeer ernstig, een dode
1	Onwaarschijnlijk maar mogelijk in grensgeval (laatste 10 jaar niet voorgekomen in bedrijf)	2	Kort en/ of af en toe (maandelijks)	7	Ernstig, onomkeerbaar effect (invaliditeit)
0,5	Denkbaar maar onwaarschijnlijk (wel van gehoord binnen bedrijf, niet in bedrijf zelf)	1	Zeer kort en/ of zelden (enkele keren per jaar)	3	Belangrijk, letsel met verzuim
0,2	Praktisch onmogelijk (nooit van gehoord binnen bedrijf/ branche)	0,5	Extreem kort en/ of zeer zelden (< 1 maal per jaar)	1	Gering, letsel zonder verzuim
0,1	Bijna niet denkbaar (nooit van gehoord)				

R = W x B x E		
R	Risico	Mogelijke maatregel
> 400	Zeer hoog	Overweeg stopzetten activiteit
200 – 400	Hoog	Onmiddellijk maatregelen vereist
70 – 200	Substantieel	Correctie is nodig
20 – 70	Mogelijk	Aandacht vereist
< 20	Licht	Wellicht aanvaardbaar

* Gebaseerd op Kinney & Wiruth (1976)

Omschrijving project / werkzaamheden:**TRA Honden en Katten**

Een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin honden of katten worden ingezet.

Omschrijving situatie/ bijzonderheden:

De veiligheidsrisico's voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin honden of katten worden ingezet.

TRA opgesteld door:	F A de Lijser
Datum:	24-4-2023
Paraaf:	

Taak / activiteit	Omschrijving gevaar	Gevolg	Risico factoren				R voor	Reductie maatregel(en)	Risico factoren			
			W	B	E	R na						
Werken achter de schermen tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gebeten worden door een hond of kat.	Bijtwood. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14	
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	1	2	7	14	
							Gebruik waar mogelijk een bench tijdens het wachten.	1	1	7	7	
							Houd afstand van de dieren indien mogelijk.	1	1	7	7	
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	1	2	7	14	
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14	
Werken achter de schermen tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gekrabd worden door een hond of kat.	Open krabwond. Lichamelijk letsel met mogelijke ontsteking, kattenziekte, tetanus en verzuim tot gevolg	6	2	3	36	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	6	
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	1	2	3	6	
							Gebruik waar mogelijk een bench tijdens het wachten.	1	1	3	3	
							Houd afstand van de dieren indien mogelijk.	1	1	3	3	
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	1	2	3	3	
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6	

Acteren tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gebeten worden door een hond of kat.	Bijtwond. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	6	2	7	84	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	1	2	7	14
							Gebruik waar mogelijk een bench tijdens het wachten.	0,1	0,5	7	0,35
							Houd afstand van de dieren indien mogelijk.	0,2	1	7	1,4
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
Acteren tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gekrabd worden door een hond of kat.	Open krabwond. Lichamelijk letsel met mogelijke ontsteking, kattenziekte, tetanus en verzuim tot gevolg	6	2	3	36	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	1	2	3	7
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	1	2	3	7
							Gebruik waar mogelijk een bench tijdens het wachten.	0,1	0,5	3	0,15
							Houd afstand van de dieren indien mogelijk.	0,2	1	3	0,6
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	1	2	3	6
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	3	6
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gebeten worden door een hond of kat die in het vangnet beland.	Bijtwond. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	0,2	2	7	2,8	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	0,1	2	7	1,4
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	0,1	2	7	1,4
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,1	2	7	1,4
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	0,1	2	7	1,4
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gekrabd worden door een hond of kat die in het vangnet beland.	Open krabwond. Lichamelijk letsel met mogelijke ontsteking, kattenziekte, tetanus en verzuim tot gevolg.	0,5	2	3	2,8	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	0,2	2	3	1,2
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	0,2	2	3	1,2
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,2	2	3	1,2
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	0,2	2	3	1,2
Musiceren in de orkestbak tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gewond raken door paniek die uitbreekt als een hond of kat in het vangnet beland.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	3	2	7	42	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	1	2	7	14
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	1	2	7	14
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	2	7	14
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	1	2	7	14

In het publiek zitten in de zaal tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gebeten worden door een hond of kat die in de zaal beland.	Bijtwood. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	1	1	7	7	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	0,5	1	7	3,5
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	0,5	1	7	3,5
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	1	7	3,5
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	0,5	1	7	3,5
In het publiek zitten in de zaal tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gekrabd worden door een hond of kat die in de zaal beland.	Open krabwond. Lichamelijk letsel met mogelijke ontsteking, kattenziekte, tetanus en verzuim tot gevolg.	1	1	7	7	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	0,5	1	7	3,5
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	0,5	1	7	3,5
							Zorg voor voldoende repetitie.	0,5	1	7	3,5
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	0,5	1	7	3,5
In het publiek zitten in de zaal tijdens een voorstelling van Nationale Opera & Ballet waarin een hond of kat wordt ingezet.	Gewond raken door paniek die uitbreekt als een hond of kat in het vangnet of in de zaal beland.	Kneuzing, botbreuk. Ernstig lichamelijk letsel met mogelijk onomkeerbaar effect (invaliditeit) tot gevolg.	3	1	7	21	Zorg dat de hond of kat is geselecteerd op geschiktheid.	1	1	7	7
							Zorg dat de hond of kat wordt begeleid door de eigenaar of de professionele dierenbegeleider.	1	1	7	7
							Zorg voor voldoende repetitie.	1	1	7	7
							Volg de instructies op van de professionele dierenbegeleider.	1	1	7	7

Kinney & Wiruth Risico Model*

W	Waarschijnlijkheid <i>Waarschijnlijkheid optreden v.h. risicoscenario</i>	B	Blootstelling <i>Blootstelling aan het gevaar</i>	E	Effect <i>Effect of ernst v.h. mogelijke letsel</i>
10	Te verwachten (komt vaak/ vaker voor binnen het bedrijf)	10	Zeer lang en/ of zeer frequent (meerdere keren per dag)	100	Catastrofe, vele doden
6	Zeer wel mogelijk (enkele keren per jaar in bedrijf gebeurd)	6	Lang en/ of frequent (regelmatig/ dagelijks)	40	Ramp, enkele doden
3	Ongewoon (laatste jaren in bedrijf wel eens gebeurd)	3	Middellang en/ of geregeld (wekelijks)	15	Zeer ernstig, een dode
1	Onwaarschijnlijk maar mogelijk in grensgeval (laatste 10 jaar niet voorgekomen in bedrijf)	2	Kort en/ of af en toe (maandelijks)	7	Ernstig, onomkeerbaar effect (invaliditeit)
0,5	Denkbaar maar onwaarschijnlijk (wel van gehoord binnen bedrijf, niet in bedrijf zelf)	1	Zeer kort en/ of zelden (enkele keren per jaar)	3	Belangrijk, letsel met verzuim
0,2	Praktisch onmogelijk (nooit van gehoord binnen bedrijf/ branche)	0,5	Extreem kort en/ of zeer zelden (< 1 maal per jaar)	1	Gering, letsel zonder verzuim
0,1	Bijna niet denkbaar (nooit van gehoord)				

R = W x B x E		
R	Risico	Mogelijke maatregel
> 400	Zeer hoog	Overweeg stopzetten activiteit
200 – 400	Hoog	Onmiddellijk maatregelen vereist
70 – 200	Substantieel	Correctie is nodig
20 – 70	Mogelijk	Aandacht vereist
< 20	Licht	Wellicht aanvaardbaar

* Gebaseerd op Kinney & Wiruth (1976)

Onderzoek naar de veiligheidsrisico's van levende dieren op het toneel

'Er staat een paard in de gang'

Cursist: Frédéric de Lijser

Versienummer: 1.0

MVK-groep: Amsterdam 2021 - 4572

Datum: 12-05-2022

Mobiel tel.: 06 16432081

Mail: f.dlijser@operaballet.nl

Inhoud

1. Aanleiding van het onderzoek.....	65
2. Probleemstelling.....	65
3. Doelstelling.....	66
4. Afbakening.....	66
5. Eigenaarschap en commitment vanuit de organisatie.....	Error! Bookmark not defined.
6. Plan van aanpak.....	66
7. Informatiebronnen.....	67
8. Concept inhoudsopgave scriptie.....	67
9. Planning.....	68

1. Aanleiding van het onderzoek

Nationale Opera & Ballet (NO&B) is de grootste culturele organisatie van Nederland. Er werken meer dan 500 mensen met een vast dienstverband en nog eens zoveel mensen met tijdelijke overeenkomsten of als ZZP'er. We programmeren, produceren en presenteren opera en ballet op wereldniveau. Ik werk als preventiemedewerker voor NO&B in Amsterdam.

Er zijn veel verschillende risicogebieden in de organisatie. Voor mijn eindschrijving van de opleiding MVK bij Kader wil ik een onderwerp dat specifiek voor het theater is. Er is in het theater vaak een interessant spanningsveld tussen het verwezenlijken van artistieke wensen en het waarborgen van de veiligheid van artiesten, medewerkers en publiek. Als je de arbeidshygiënische strategie toepast en het veiligheidskundige probleem aanpakt bij de bron, botst dat geregeld met de artistieke wensen. Vuur op het toneel als special effect ziet er bijvoorbeeld prachtig uit, maar brengt ook het risico van letsel door verbranding met zich mee. De oorzaak van het veiligheidsprobleem komt voort uit het artistieke ontwerp. Bij NO&B zijn vele theaterspecialisten werkzaam bij het bedrijfsonderdeel Techniek & Productie die helpen de artistieke dromen waar te maken. Zij geven zwaarwegende adviezen over de (on-) mogelijkheden van de artistieke wensen. Veiligheid is daarbij een belangrijk criterium. Zo wordt er voor elke productie een Productie RI&E (PRIE) gemaakt waarin de specifieke risico's van de productie worden geïnventariseerd en beheersmaatregelen beschreven.

Mijn onderzoek richt zich op de risico's van het inzetten van levende dieren bij opera- & balletproducties en welke maatregelen genomen kunnen worden om de risico's te beheersen. Er zijn in de loop der jaren verschillende soorten dieren als 'acteurs' op het toneel te bewonderen geweest. Denk aan kleine zoogdieren zoals honden en katten, maar ook hoefdieren zoals een ezel, een koe of een paard.

De aanleiding om dit onderzoek te doen is de weigering van een orkest (een samenwerkende werkgever) om vanuit de orkestbak te musiceren terwijl er een paard op het podium loopt. Ondanks de opgestelde PRIE vond het orkest de risico's voor de orkestleden met het paard op het toneel te groot. De productie is uiteindelijk zonder levend paard gedaan. Het heeft de vraag opgeroepen of de tot dan gebruikelijke beheersmaatregelen voldoende zijn.

Zeker bij het inzetten van de grotere dieren liggen de veiligheidsrisico's voor de hand. Een paard dat op het toneel schrikt en oncontroleerbaar reageert zou artiesten, technici, orkestleden en publiek kunnen verwonden. Géén levende dieren gebruiken zou het gevaar bij de bron wegnemen. Maar het artistieke aspect weegt altijd zwaar mee. Het is tenslotte onze corebusiness om artistiek hoogstaande voorstellingen ten tonele te brengen. Er heerst bij NO&B een 'can do' mentaliteit. En welke beheersmaatregelen kunnen dan toegepast worden om de risico's te beheersen?

2. Probleemstelling

Wat zijn de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en welke maatregelen kunnen genomen worden om de risico's te beheersen?

Deelvragen:

- *Wat zegt wet- en regelgeving?*
- *Wat is de huidige situatie of werkwijze?*
- *Wat zijn daarbij de risico's?*
- *Welke verbetermaatregelen moeten we nemen?*

3. Doelstelling

Het in kaart brengen van de veiligheidsrisico's bij het inzetten van levende dieren voor medewerkers, artiesten, orkestleden en publiek tijdens opera- & balletproducties van NO&B, en deze risico's beheersen door het nemen van verbetermaatregelen.

4. Afbakening

- Het onderzoek heeft alleen betrekking op het inzetten van door de wet gespecificeerde tamme dieren op eigen locatie door NO&B. Met name grote hoefdieren als paarden, ezels, koeien.
- NO&B is gevestigd op het Waterlooplein 22 te Amsterdam.
- Het onderzoek richt zich op de veiligheidsrisico's voor artiesten, orkestleden, productie gebonden medewerkers en publiek.
- De gezondheidsrisico's van overdraagbare ziektes (zoals Q-koorts) door het inzetten van levende dieren worden in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.
- Dierenwelzijn wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

5. Eigenaarschap en commitment vanuit de organisatie

Binnen NO&B wordt de laatste jaren terughoudend omgegaan met het inzetten van levende dieren. Naast de veiligheidsrisico's is het welzijn van de dieren een steeds belangrijkere factor die meeweegt bij de artistieke beslissing om levende dieren in te zetten of niet. Dierenwelzijn valt buiten de scope van mijn onderzoek. Het onderzoek naar de veiligheidsrisico's kan echter bijdragen aan het nemen van een weloverwogen beslissing over de inzet van dieren bij toekomstige producties en wordt daarom binnen NO&B gesteund.

De directeur Techniek & Productie (Bob Brandsen) is probleemeigenaar en staat achter de doelstelling van mijn onderzoek. Ik kan medewerkers van relevante afdelingen spreken/interviewen, heb toegang tot PRIE's, productie evaluaties, procedures en andere interne documenten.

De statutaire directie is natuurlijk altijd eindverantwoordelijk voor de artistieke keuzes wat betreft de inhoud van de voorstellingen en de daaruit volgende veiligheidsrisico's.

6. Plan van aanpak

Om antwoorden op mijn onderzoeksvragen te krijgen en de doelstelling van het onderzoek te realiseren zal ik het volgende stappen in mijn plan van aanpak uitvoeren:

- Onderzoek relevante wet- en regelgeving
 - Arbowet
 - Arbobesluit
 - Wet dieren
- Literatuuronderzoek
 - Arbocatalogus Podiumkunsten
 - Overige relevante Arbocatalogi

- Arbopodium.nl
 - Arboportaal.nl
 - Arbowetweter.nl
 - Vpt.nl
 - Internetsearch
- Praktijkonderzoek
 - Prie's
 - Werkprocedure/instructies
 - Interviews productie- en voorstellingsleider, 1^e toneelmeester, koorlid, artistieke staf
 - Interview dieren casting bureau Catvertise
 -
 - Risicobeoordeling

Ik wil de Kinney & Wiruth methode toepassen om de risico's te beoordelen

- Bij het inzetten van verschillende soorten dieren
 - Voor de verschillende groepen mensen
- Alternatieven/afwegingen

Ik zal de arbeidshygiënische strategie hanteren bij het afwegen van de mogelijke beheersmaatregelen om veilige werkomstandigheden te creëren.

7. Informatiebronnen

In hoofdstuk 6 (Plan van aanpak) heb ik alle informatiebronnen genoemd die ik nu voor ogen heb om te raadplegen.

8. Concept inhoudsopgave scriptie

Inhoud

Voorwoord	
Samenvatting.....	
1. Inleiding	
1.1 Aanleiding van het onderzoek:.....	
1.2 Probleemverkenning	
1.3 Doelstelling	
1.3.1 Onderzoeksvragen.....	
1.3.2 Afbakening.....	
1.4 Eigenaarschap en commitment.....	
2. Onderzoek	

2.1	Leeswijzer
2.2	Literatuuronderzoek.....
2.2.1	Arbowetgeving
2.2.2	Wet dieren.....
2.2.3	Overige informatiebronnen.....
2.3	Uitvoering onderzoek.....
2.3.1	Documentatieonderzoek.....
2.3.2	Praktijkonderzoek.....
3.	Risicobeoordeling
4.	Alternatieven en afwegingen
5.	Arbeidshygiënische strategie
6.	Conclusie en aanbevelingen.....
7.	Literatuurlijst
8.	Bijlagen

9. Planning

Week	t/m 19	20	21	22	23	26	36
					1 ^e concept scriptie	2 ^e concept scriptie	Definitieve scriptie
<i>Opstellen scriptie voorstel</i>	12 uur						
<i>Onderzoek wet- en regelgeving</i>		4 uur					
<i>Literatuur onderzoek</i>		4 uur					
<i>Intern documentatie- onderzoek</i>		2 uur	2uur				
<i>Veldonderzoek -interviews houden</i>			4 uur	4 uur			
<i>Opstellen Risico - beoordeling</i>				8 uur			
<i>Schrijven scriptie</i>				8 uur	16 uur	8 uur	8 uur